

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

Sexti Decretalivm Liber Qvintvs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

xit te præfente, nec reclamante, aut quicquam super hoc excipiente (infamiz inquisitione omiffa) ad veritatem eorumdem criminum inquirendam: processum hujusmodi ex eo quod non fuit infamia a primitus inquisitum, ulterius impugnare nequibus.

DE HÆRETICIS.

TITVLVS II.

CAP. I.

Propter criminem hæresis clericum in quibuscumq; sacris ordinibus constitutum, solus ejus Episcopus degradare potest. h. d. Dominicus.

Gregorius IX. Roman. Archiepiscopo, & suis suffraganeis.

Quoniam Episcoporum numerus ad degradationem clericorum à canonibus constitutus non potest de facili h. convenire: Concedimus, ut faceretatem vel alium clericum in sacris ordinibus constitutum (cum pro hæresi fuerit curia seculari relinquendus, aut perpetuo immutandus) convocatis Abbatibus, aliisque prelatiis & religiosis personis ac literatis sive diocesis, de quibus expedire videbitur, solus possit Episcopus degradare.

CAP. II.

Excommunicationem incurrit sepelens scienter hæreticos, vel avum receptatores, defensores, vel fautores, nec absolvetur nisi exhibitis eorum corpora, loca vero privatur sepultura, hoc dicit usq; ad s. Inhibemus. Dom.

Alexander IV.

Quicumque hæreticos, credentes, receptatores, defensores, vel fautores eorum scienter presumptum d. ecclesiastica tradere sepulture, usque ad satisfactionem idoneam excommunicationis sententiæ se noverint e. subiacere. Nec absolutionis beneficium mereantur, nisi propriis manibus publice extumulentur, & proficiant h. hujusmodi corpora damnatorum. Et locus ille perpetuo careat sepultura.

Excommunicati debent laici publicè, vel occultè disputantes de fide h. d. Dominicus.

Inhibemus quoque ne cuiquam laicæ personæ liceat publice, vel privatim de fide catholica disputare. Qui vero contra fecerit, excommunicationis laqueo innodetur.

Non valet promotio hæreticorum, seu credentium, fautorum, receptatorum, & defensorum eorum, nec filiorum suorum usq; ad secundam generationem, ad beneficia ecclesiastica, vel officia publica h. d. Dom.

Hæretici autem, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum, ipsorumque filii & usque ad secundam generationem, ad nullum ecclesiasticum beneficium, seu officium publicum admittantur. Quod si secus actum fuerit, decernimus irritum & inane.

Travati sunt habentes beneficia ecclesiastica ad preces hæreticorum: & inhabiles efficiuntur ad alia obtinenda, si scienter talia receperint. h. d. Dom.

Ad hæc quoscumque viros ecclesiasticos, qui ad preces hujusmodi pestilentium personarum dignitates, personatus, & quacunq; alia ecclesiastica beneficia sunt adepti, ex nunc privamus taliter acquisitis: volentes, quod tales & habitus careant perpetuo, & si receperunt, illa scienter, ad alia vel similia nequaquam in posterum admittantur.

a Et qualiter probari debeat infamia alicujus, vide Romanum cons. 267. & Cardinalem cons. 3. de rest. b Nota hic quid propter difficultatem relaxatur iuri solemnitas: ut habet c. supr. eod. & l. i. §. si de vent. in post. not. Font. c Vide Innocentium in sum. de ecclesia l. 4. part. 2. cap. 21. d al. presumptum. e al. nocent. f al. nocentur. g al. extumulent. h al. premissa. i al. perpetuo. k vide Condissalvum trac. de bar. 922. & repetitorium Inquis. verbi filii. l al. receperint.

Nulla est emancipatio filiorum vel subditorum per hæreticos facta, etiam si postea ortum debeat. h. d. Dominicus.

Illorum autem filiorum emancipationem, quorum parentes post emancipationem etiam hujusmodi apparuerint ipsam à via veritatis ad hæreticæ superstitionis invium declinasse, nullius volumus esse momenti, velut factam de hominibus sui juris: cum dignum sit, ut propter tantam atrocitatem delicti, filii esse in parentum hæreticorum deserint potestate.

CAP. III.

Filii vel hæredes petentium in infirmitate suo hæreticorum consolationem, non admittuntur ad probandum, quod non sana mentis, vel perditam loquelam susceperint, si constet, quod erant sana mentis, vel si prius suspecti, vel diffamati erant de hæresi: aliter admittuntur, scilicet per testes fide dignos, non suspectos, hoc dicit Dominicus.

Idem inquisitoribus hæreticis præstitum.

Filii, vel hæredes illorum, qui dum in ægritudine lecto decumberent, petierunt hæreticos consolatos, ut ab eis per manus impositionem consolationem recipient secundum pessimam consuetudinem eorumdem, sicq; viam fuerint universæ carnis ingressi: ad probandum, quod ipsi defuncti consolationem illam, imo verius consolationem non à sanæ mentis effecti susceperint, vel post perditam jam loquelam (cum tamen moris sit (ut dicitur) apud eos, quod nullum taliter consolentur, qui non sit sanæ mentis, & memoriam habeat ordinatam) admitti non debent: si dum vivebant, diffamati erant de hæresi, vel suspecti, aut legitime constiterit, quod sanæ mentis existentes hujusmodi hæreticos petierunt. Alioquin admitti poterunt prædicti filii, vel hæredes ad probandum præmissa. Non tamen per uxores, filios, familiares, vel de suis aliquos, sed per testes alios fide dignos, & specialiter fidei zelatores.

CAP. IV.

Relapsi in hæresim sunt tradendi curia seculari, licet poeniteas eos, & ad fidem redeant: non tamen denegantur eis sacramenta poenitentia & eucharistia. h. d. Dominicus.

Idem eisdem.

Super eo h. quod scriptum legitur, Ecclesia nulli claudit gremium redeunt: quodque ij, qui post abjuratorem erroris, vel postquam se proprii antistitis examinatione purgaverint, si deprehensi fuerint in abjuratam hæresim recidisse, seculari decernuntur iudicio sine ulla penitus audientia relinquendi: cum scripturæ hujusmodi videantur sibi invicem adversari, quid tenendum sit per sedem edoceri Apostolicam postulasti. Nos itaque inquisitioni vestra de statu nostrorum consilio respondemus, quod taliter deprehensus, etiamsi (ut dictum est) sine ulla penitus audientia relinquendi sint iudicio seculari: si tamen postmodum poeniteant, & poenitentia signa in eis apparuerint manifesta, nequaquam sunt (humiliter petita) sacramenta poenitentia, ac eucharistia deneganda.

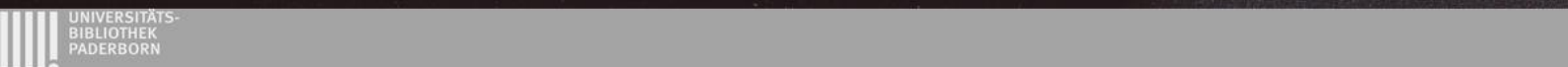
CAP. V.

Excommunicati, participes, & socii criminis, admittuntur in testes contra hæreticos, si sciunt verisimiliter veritatem deponere. h. d. Dom.

Idem eisdem.

In fidei favorem concedimus, ut in negotio inquisitionis hæreticæ pravitate, excommunicati & participes, vel socii criminis ad testimonium admittantur: Præsertim in probationum altarum defectum, contra hæreticos, credentes, fautores, receptatores & defensores eorum, si ex verisimilibus conjecturis, & ex numero testium, aut personarum (tam deponen-

a Quod ex verbo & actibus probatur: ut in l. si eam dicitur §. sin autem §. sol. mat. e. hoc habet. qd. dist. & legitimus §. dist. b Vide Zanchi. trac. de hæres. 26.

tium, quam eorum contra quos deponitur) qualitate, ac aliis circumstantiis sic testificantes falsa non dicere, præsumantur.

CAP. VI.

Ordinarii, vel eorum delegati, & inquisitores sine pena excommunicationis facere habent executionem iustitiae contra hereticos, per habentes jurisdictionem secularem in loco: licet excommunicati sint, vel de facto tantum illam jurisdictionem possideant. h. d. Dom.

Idem eisdem.

Præsidentes a regimini alicujus regni, provinciae, sive loci (licet excommunicati, vel de facto tantum, & non de jure jurisdictionem habentes, ac eorum officiales ad requisitionem ordinariorum, vel delegatorum ipsorum, aut inquisitorum haereticæ pravitate, non valentium sine moris dispendio vel negotii periculo recursum habere ad superiores, qui legitime in locis ipsis possunt iustitiam exequi) possunt & debent contra hereticos, credentes, fautores, receptatores, & defensores eorum, iustitiam, & suum officium exercere. Nec requirentes huiusmodi excommunicatos, propter hoc sententiam excommunicationis incurrunt. Non tamen præsentibus prælatis, vel officialibus eorundem propterea in aliis casibus intelligatur concessum aliquid vel permiffum.

CAP. VII.

Excommunicatus propter contumaciam non respondens super heresi, de qua erat suspectus, post annum damnatur, ut hereticus. h. d. Dominicus.

Idem eisdem.

Cum b contumacia (in causa præsertim fidei) suspicioni præsumptionem adiciat vehementem: si suspensus de heresi vocatus a vobis, ut de fide respondeat, excommunicationis vinculo (pro eo quod parere subterfugit, aut contumaciter se abientat) per vos fuerit innodatus, quam si e per annum animo sustineat pertinaci, extunc velut hereticus condemnatur.

CAP. VIII.

Abjurans in iudicio heresim propter vehementem præsumptionem, si iterum labitur (licet non fuisset probatum plene) relapsus dicitur: secus si leviter erat præsumptus. h. d. usq. ad 4. Eum vero, Dominicus.

Idem eisdem.

Accusatus de heresi vel suspectus, contra quem de hoc crimine magna & vehemens suspicio orta erat, si heresim in iudicio abjuravit, & postea committit in ipsa, censeri debet quadam juris fictione relapsus: licet ante objuratorem suam, heresis crimen plene probatum sit contra ipsam.

Si autem levis & modica suspicio illa fuerit d, (quantum ex hoc sit gravior puniendus) non tamen debet in heresim relapsorum poena puniri.

Culpabilis in uno articulo heresi, generaliter postea abjurando, relapsus dicitur, si committit etiam in alium articulum separatim. h. d. Dom.

Eum vero, qui in una heresis specie vel secta committit, aut in uno fidei articulo, seu ecclesiae sacramento erravit, & postmodum heresim simpliciter vel generaliter abjuravit, si extunc in aliam etiam heresis speciem sive sectam, aut alio articulo seu sacramento committat, volumus, ut relapsus in heresim, iudicari.

Qui post abjuratorem heresi, de qua convictus fuerat, vel post ea convinctus, falso vel verbo hereticis communicat in rebus hic prohibitis, relapsus dicitur. h. d. Dom.

Ille quoque, de cuius lapsu in heresim ante abjura-

tionem, constiterat, vel nunc constet, si post illam hereticos acceptet a, deducat, visitet, sive alloquet, aut dona vel munera eis donet, vel mittat, seu favorem eis impendat, qui excusari non possit etiam sine adorantibus, (ut verbis vestris utamur) merito debet iudicari relapsus, cum illum ex b approbata a se prius erroris consequentia non sit dubium id fecisse.

Testis in causa heresi falsum deponens, licet perjurus sit, post dicendo contrarium: dum tamen ex indicis constat dictum non corruptionem, sed veritatem continere. h. d.

Licet verò perjuri à testimonio, etiam post poenitentiam, repellantur, si tamen ij, qui coram inquisitoribus jurantes, tam de se, quam de aliis super facto heresi dicere veritatem, eam celando dejerent, & postmodum velint corrigere dictum suum, contra se ac alios sine complices deponendo: cum crimen huiusmodi sit exceptum, si ex manifestis indicibus apparuerit, tales non animi levitate, aut odii fomite, seu corruptione pecuniarum, sed talis fidei orthodoxæ dictum suum velle corrigere, ac modis (quæ prius tacuerant) revelare in favorem fidei (sibi illud obstitat) stari debet, tam contra se, quam contra reliquos, attestacionibus eorundem.

Inquisitores super heresi deputati, non se intromittant de devocationibus vel fortibus non sapientibus heresim manifestam. h. d. Domini.

Sane cum e negotium fidei (quod sanctæ privilegium existit) per occupationes alius non debeat impedi: pestis inquisitores hereticæ a sede Apolthica deputati, de divinationibus, aut sortilegiis (nisi heresim sciperent manifestè) intromittere se non debent, nec ponere talia exercentes, sed eos relinquere suis iudiciis puniendos.

Inquisitores heresi de questionibus usurarum si intromittant non possunt. h. d.

De questionibus præterea usurarum motus, & contra illos, quibus restitutionem usurarum in poenitentia pro heresi crimine injunguntur, ac illi se & sua ad hoc faciendum in iudicio ecclesie obligant, intromittere se non possunt: ne per causas huiusmodi offendiculum negotio fidei præparetur.

Inquisitores possunt compellere hereticos fautores heresim (qui tamen heretici non erant) ad implendum poenitentiam suam in bonis temporalibus: secus si mortuus sint antequam poenitentiam injuncta. h. d. Dom.

Si verò a pro iis, quæ in heresi, receperunt offendendo hereticos, seu eis favendo, non tamen contra hereticos, quis commiserit, sub obligatione poenitentiam suorum inquisitoribus se adstrinxit ad recipiendam poenitentiam & complendam, & ea licentia non tamen peracta decessit: si per huiusmodi poenitentiam onus impositum fuerit proficiens ad salutem, in bonis ejus temporalibus exequendum, ad complementum ipsius per inquisitores cogi debent heredes, vel alii ad quos cum suo onere bona huiusmodi devenerunt. Porro, si propter huiusmodi hereticorum receptionem, defensionem, seu favorem, quis ad faciendam poenitentiam, quam inquisitores ipsi injungere vellent, bona sua obligaverit eisdem, & antequam ea poenitentia iniungeretur, decesserit: ejus hereditibus non est satisfactio pro extincto jam crimine injungenda.

Post mortem hereticis declarari potest eum hereticum fuisse, ad finem confiscandi. Dom.

In eoverò casu, quo heredes ad successorem non debent ob heresim sui auctoris admitti, non obstant, quòd auctore ipso vivente hoc non fuerit (interveniente ipsius morte) per sententiam declaratum a, ad

a Vide gl. fin. in c. 1. de offi. vicarii hoc eod. lib. & Gondisfalvum tract. de her. & g. 19. b de intellectu vide Albertinum tract. de agros. assert. q. 30. num. 73. c Distio. si deest in antiquioribus codicibus etiam impressis, & series orationis indicat abesse oportere. d al. sui.

a Al. recepti. b al. approbati. c Vide Zachariam tract. de heret. c. 22. d In veterioribus cod. ita: si vero in his &c. e al. ad occupationem.

confiscationem bonorum post mortem ejusdem nihilominus procedatur.

Clerici inquirentes testes, ne inquisitores veritatem investigent, puniri possunt per eos: Et religiosi graviter puniuntur, hoc dicit Dominicus.

Sacerdotes insuper, & alii clerici qui negotium inquisitionis instruendo citatos hæreticos, vel eorum credentes de celanda veritate, vel dicenda falsitate, seu eos indebitè liberando inventi fuerint impedire (cum non sit dubium eos a ipsa facere in favorem hæreticæ pravitatis) per inquisitores à talibus compesci possunt, & poena debita castigari, tam per captionem personarum, quam aliâ, prout culpa exegit delinquentis. Religiosi etiam sunt immutationis poena, vel alia graviter puniendi quam seculares, si inventi fuerint in hæresi, vel consimilibus deliquisse.

CAP. IX.

Non valent statuta per qua inquisitoribus hæresis officium impeditur, vel retardatur.

Vrbanus IV.

Statutum è civitatis, castri, villæ, vel alterius loci, per quod negotium inquisitionis hæreticæ pravitatis, directè vel indirectè (ne in eo liberè procedi valeat) contigerit impediti, vel quomodolibet retardari, nullius existerit firmitatis: ipsiusque civitatis vel loci dominum, potestatem, capitaneum, consules, vel rectores, per quem vel quos eadem civitas, seu locus regitur, quocumque nomine censeantur, ad statutum hujusmodi loci diocesano, vel ejus vicario, aut inquisitori, seu inquisitoribus labis præfate, sine moræ dispendio exhibendum: & si tale inventum fuerit, revocandum omninò, vel saltem eatenus moderandum, quòd per illud inquisitionis processus non impediatur, vel aliquatenus retardentur, per censuram ecclesiasticam decernimus compellendos.

CAP. X.

Officium inquisitoribus hæresis morte concedentis non expirat: etiam quoad negotia prius non cepta vel exorta. h. d.

Clemens IV. inquisitoribus hæreticæ pravitate.

NE è aliqui dubitationem sollicitam excitantes in dubium revocent, an officium inquisitionis hæreticæ pravitatis sollicitudini vestræ intra certos limites ab Apostolica sede commissum, expiret per mortem Romani Pontificis, qui commisit: Præsenti declaramus edicto, ipsum officium non solum quoad negotia vivente mandatore incepta, imò etiam, quoad integra & non cepta, & quod plus est, quantum ad ea quæ tunc nequam emerferant, in favorem fidei post committentis obitum perdurare.

CAP. XI.

Informat inquisitores ad Deum, ut ejus timorem hominum metui anteponant, in procedendo simul vel separatim contra hæreticos & suos fautores: Et etiam in eos absolvendo cum voce redierint.

Idem existens.

UT d officium inquisitionis contra hæreticos in provincia, in qua vobis idem officium est commissum auctoritate Apostolica possitis efficacius adimplere, discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, qua-

a Alii, ita: ipsi ea facere, &c. b Concordat rescriptum Innocent. IV. in cap. ad extirpanda. s. ceterum teneatur. Et aliud rescriptum Alex. IV. incip. implacida relato, qua habetur impressa in bullariis literarum Apostolicarum pro officio sanctissimæ inquisitionis. c Vid. Dec. in ea, causam matrimonii. extr. de offic. deleg. & A. relatum tract. de hæret. n. tabili. s. d Concordat rescriptum Urbani IV. incip. licet ex omnib. vide, hoc capitulum accipiet lucem. habetur impressum in bullariis literarum Apostolicarum pro officio sanctissimæ inquisitionis.

tenus ubique in præfata provincia simul vel separatim aut singulariter (prout negotii utilitas suadebit) contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum, necnon contra infamatos de hæresi vel suspectos, juxta sanctiones canonicas (hominum metu, divinoq; & timore proposito) procedatis. Si verò aliquis ex prædictis hæreticæ labe primitus abjurata, redire voluerit ad ecclesiæ unitatem: ei juxta formam ecclesiæ absolutio-nis beneficium impendatis, & injungatis eidem quod injungi talibus conluerit: proviso solerter, ne simulata conversione redeant fraudulenter, & vos (imò seipsos) fallentes sub agni specie lupum gerant.

Instruct inquisitores in modo examinationis testium, & in performance, qua testificata scribere debent. h. d.

Verum, quia in tam gravi crimine cum multa oportet cautela procedi (ut in reos sine ullo proferatur errore dura ac dignè severitas ultionis) volumus & mandamus, ut in examinatione testium, quos recipi super crimine prædicto, ipsumque contingentibus oportuerit, adhibeatis duas religiosas & discretas personas: in quarum præsentia per publicam (si commodè potestis habere) personam, aut per duos viros idoneos, fideliter eorundem depositiones testium conscribantur. Ad conscribendas & quoque hujusmodi depositiones testium, & ad faciendum omnia, quæ in commissio vobis officio ad scribendum, seu tabellionis officium pertinet, teneri discretè præcipimus, cum per vos fuerint requisiti, omnes & singulos vestri ordinis fratres, qui dum essent in seculo tabellionatus officium habuisse aut exercuisse noscuntur: & illos etiam, quibus idem tabellionatus officium ratione præfati negotii fidei fuit Apostolica sede commissum, & in posterum committetur: concedentes hujusmodi fratribus, necnon & aliis religiosis quibuslibet, qui similiter dum essent in seculo, tabellionatus officium habuerunt & exercuerunt, quibusvis etiam clericis secularibus officium ipsum habentibus (etiam si iidem fratres religiosi & clerici sint in sacris ordinibus constituti) exercendi liberè officium ipsum quoad præmissa, non obstantè statuto aliquo contrario canonis vel ordinis, quocumque, valato munimine, potestatem.

Instruct inquisitores circa personas, per quas impediri possent, vel deservi inquisitioni negotium. h. d.

Compescendi præterea monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellacione postposita, prædicatores quasuarios d (ubi contigerit pro inquisitionis seu fidei negotio congregationem fieri, vel aliàs eidem negotio, quomodolibet ex hoc impedimentum aliquod afferri) à prædicationis officio, quod ad ipsos nullatenus pertinet (quorum interest tantum charitativa subsidia suppliciter petere, ac indulgentiam si fortè habent exponere) liberam vobis & singulis vestrum concedimus auctoritate præsentium facultatem. Denique, ut circa præmissa plenè vobis & singulis vestrum coercitionis expedita & inviolabilis adit auctoritas, volumus, ut ea omnia viriliter exequamini (si opus fuerit) invocato auxilio brachii secularis, contraditores per censuram ecclesiasticam appellacione postposita compescendo. Non obstantibus aliquibus privilegiis vel indulgentiis quibuscumque personis cujusvis conditionis, dignitatis vel gradus, religionis vel ordinis, comitatibus e, vel universitatibus civitatum & locorum specialiter, vel generaliter sub quacunque

a Leg. divino timore postposito. b Vid. refer. Alexand. IV. incip. ne commissis. Et rescriptum Pii IV. incip. pastoralis officii cura. habentur impressa inter literas Apostolicas pro officio sanctissimæ inquisitionis. c Alias, ita: habuerint & exercuerint. d Prædicatores quasuarios omninò sustulit. Concil. Trident. sess. 2. de reformatione, cap. 2. & ult. & sess. 21. de reformatione, c. 9. e In manus legitur, communitatibus.

verborum expressione vel forma à memorata sede concessis, vel in posterum concedendis, cum ex huiusmodi, vel aliis privilegiis, vel indulgentiis nullum vobis in tantæ pietatis negotio velimus obstaculum interponi: & constitutione de duabus dietis edita in concilio generali. Statuimus insuper, ut potestas, capitaneus, seu rector, vel consules, seu quivis alii, qui civitati præsumunt, vel loco alteri ad præsens, aut præteritum a in futurum, ad requisitionem dioecesanorum, vel vicariorum suorum, seu inquisitorum hæreticæ pravitatis, jurent præcisè attendere inviolabiliter & b observare, ac facere à suis subditis observari toto tempore sui regiminis, in terris suæ jurisdictioni regiminivè subiectis, constitutiones contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum, ipsorumque filios & nepotes à sede apostolica promulgatas, ac etiam approbatas, quas, qui jurare noluerit, & servare, ut infamis, & tanquam hæreticorum fautor, ac de fide suspectus officio & honore sui regiminis spoliatur: nec ulterius potestas, capitaneus, consul, vel rector habeatur in aliquo, aut de cætero in e aliquam dignitatem, vel officium publicum ulterius assumatur: & quæ ut potestas, ballivus, consul, vel rector fecerit, nullam obtineant firmitatem.

CAP. XII.

Comprehendit ista decre. plura vitia pro expediendo officio inquisitorum. dat enim ei potestatem committendi citationes, & sententiarum denunciationes. dat potestatem vocandi peritos, clericum & populum, ut eis assistant. dat potestatem procedendi contra illos, qui de sua in aliam provinciam se transfulerunt. dat potestatem repetendi libros & processus, committendi & mitigandi penas, privandi & privatis annuendi officii & honoribus hæreticos, fautores, & defensores eorum: statamen quid hoc fiat de dioecesanorum, vel in eorum absentia vicariorum suorum consilio: nisi idem scienter aliquibus beneficiis contulerint, h. d. Ioan. Aud.

Bonifacius VIII. Inquisitoribus hæreticæ pravitatis.

UT à commissi vobis officii debitum utilis & uberior exequamini, sanctæ memoriæ Innocentii, Alexandri, & Clementis prædecessorum nostrorum vestigiis inherentes, vobis & vestrum singulis committendi citationes & denunciationes sententiarum, quas in quolibet hæreticos, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum tuleritis. Advocandi quoque prout expedierit, peritos quoslibet, ut vobis assistant, & in huiusmodi ferendis sententiis præbeant consilium opportunum, ac eis, quod super his vobis humiliter pateant, in virtute obedientiæ injungendi. Convocandi etiam clericum & populum civitatum, castrorum, aliorumque locorum (psour dicto negotio fidei videritis expedire.) Et contra illos, quos in provincia, in qua vobis inquisitionis officium est commissum, hæreticæ criminis confiteri commisisse (licet ad alias partes se transferendos duxerint) procedendi. Necnon faciendi à quibuslibet assignari vobis libros, seu quaternos, & alia scripta in quibus inquisitiones factæ, ac processus per quoscumque auctoritate sedis Apostolicæ, vel legatorum ejus habitis contra hæreticos continentur: & illorum, qui veteris mandatis obediens humiliter stant propter hæresim in carcere vel muro reclusi, penam unâ cum prelati, quorum jurisdictioni subsunt mitigandi, vel mutandi, cum videritis expedire: Privandi præterea, vel privatos nunciandi dignitatibus ac aliis beneficiis ecclesiasticis de dioecesanorum, vel eis absentibus vicariorum suorum consilio, & officiis publicis, ac honoribus quibuscumque.

a al. præstuerint. b al. ita: & servare. c al. ad aliquam. d Vid. rescriptum Urban. 1 V. incip. licet ex omnibus. s. ut ergo. extas impressam inter litteras Apostolicas pro officio sanctissime inquisitionis.

eisdem hæreticos, credentes, receptatores, & defensores ipsorum, eorumque filios & nepotes plenam concedamus facultatem. Sunt autem dioecesani in privando tales, vel nunciando privatos beneficiis huiusmodi, requirendi. Nisi forte constaret legitime, quod iidem scienter huiusmodi personis eadem beneficia contulerint: tunc enim eos in his requirendos non esse censimus, sed potius à suo iudice puniendos.

CAP. XIII.

Christiani ad Iudaismum transierunt & redeunt, hæretici putantur. h. d. secundum Zen.

Idem.

CONTRA Christianos, qui ad ritum transierunt, vel redierunt Iudæorum (etiam si huiusmodi redeunt, dum erant infantes, aut mortis metu, non tamen solute, aut præcisè coacti baptizati fuerunt) etiam tanquam contra hæreticos, si fuerint de hoc confessi, aut per Christianos, seu Iudæos convicti. Et sicut contra fautores, receptatores, & defensores hæreticorum, sic contra fautores, receptatores, & defensores illorum etiam procedendum.

CAP. XIV.

Nep. constentur dotes uxorum innocentium pupæ hæresim maritorum. h. d. secundum Zen.

Idem.

DECRETUM FELICIS RECORDATIONIS INNOCENTII PAPA IV. Quoddam propter hæresim maritorum, uxorum catholicarum dotes non debeant confiscari. Quod intelligendum fore censemus, nisi forte mulieres ipsæ cum viris matrimonium contraxissent, quos hæretici tunc sciebant.

CAP. XV.

Filii hæreticorum usque ad secundam lineam paternam, ad primam vero maternam, sunt inhabiles ad beneficium ecclesiasticum, vel officium seculare, si patres aut matrem ecclesiæ remiserint non fuerint. h. d. secundum Dm.

Idem.

STATUTUM FELICIS RECORDATIONIS INNOCENTII & ALEXANDRI. Præd. nost. ne videlicet hæretici, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum, ipsorumque filii usque ad secundam generationem ad aliquod beneficium ecclesiasticum, seu publicum officium admittantur, quod si secus actum fuerit, sit irritum & inane. Primum & secundum gradum per paternam lineam comprehendere declaramus: per maternam vero ad primum tantum volumus hoc extendi. Hoc sane de filiis & nepotibus hæreticorum credentium, & aliorum hæreticorum, qui tales esse, vel tales etiam decessisse probentur, intelligendum esse videtur: non autem illorum, quos commendatos esse constituerit, & reincorporatos ecclesiæ unitati, & pro culpa huiusmodi ad mandatum ecclesiæ penitentiam recepisse, quam ipsi vel jam perfecerunt, vel humiliter professurum ejus insisterint, vel parati facturi ad recipiendam eandem.

CAP. XVI.

Inquisitor Papa super hæresi, sine speciali mandato non inquirat contra Episcopos, sed si eum culpabilem fuerint, nunciabit Papa. h. d. Ioan. Aud.

Idem.

INQUISITORES à hæreticæ pravitatis ab Apostol. sede seu alio vel aliis quibuslibet deputati, de huiusmodi crimine inquirere contra Episcopos nequeant, aut ejus prætextu procedere contra eos. Nisi in literis commissionis Apostolicæ, quod hoc possint, contineatur expressè. Si tamen inquisitees ipsi Episcopos, vel alios superiores prelatos sciverint & invenerint circa crimen

a ut est. b Verbum, est, deest in manuscr. c Vid. Zacharium tract. de hæret. cap. 25. d Vid. Conc. Trident. sess. 14. de reserem. cap. 3. & repererimus inquisitorum, verbo Episcopos. hære.

hæreticos commisisse, aut eos de hoc diffamatos existere, vel suspectos; id tenebuntur sedi Apost. nunciare.

CAP. XVII.

Non derogatur ordinariis super processu hæreticorum, licet Papa generaliter alteri deleget. Et super eodem facto Episcopus & inquisitor possunt procedere communiter vel divisim, vel proferre sententiam, in qua si discordant, debent Papa referre. Et Episcopi qualitercumque procedant, debent servare modum inquisitoribus impositum. h. d. Dominus.

Idem.

Per hoc, quod negotium hæreticæ pravitatis alicui vel aliquibus ab Apostolica sed. generaliter in aliqua provincia, civitate, vel diocesi delegatur, diocesanis Episcopis, quin & ipsi auctoritate ordinaria, vel delegata (si habent) in eodem procedere valeant, nolumus derogari. Verum, ut dictum inquisitionis negotium efficacius, melius, utiliusque procedat, concedimus, quod per Episcopos ipsos, & per inquisitores de facto eodem inquiri valeat communiter vel divisim: & si divisim processerint, teneantur sibi invicem communicare processus, ut per hoc possit melius venire: & nisi hoc casu inquisitores in sententiæ prolatione diocesanis vel contraxerint deferentem, per utroque simul sententia proferatur: in qua ferenda, si non convenierint, per utroque negotium sufficienter instructum ad sedem Apost. remittatur. Sive autem ordinaria, sive delegata Episcopi potestate procedant, illum in procedendo modum observent, quem inquisitores possunt & debent per iura communia, vel per speciales concessionis, seu ordinationis sedis Apostolicæ observare.

CAP. XVIII.

Episcopi & inquisitoribus hæresis non resistant, sed omnino parenti domini temporales, & de eo crimine non cognoscant: alias prout dicitur hic, puniuntur. h. d. secundum Zen.

Idem.

Vt inquisitionis negotium contra hæreticam pravitatem, ad Dei gloriam & augmentum fidei non sit temporibus prosperetur, leges & quasdam per Federicum olim Romanorum Imperatorem, tunc in devotione Romanæ persistentem ecclesiæ, promulgatas (quatenus Dei, & ecclesiæ sanctæ lux honorem promovent, & hæreticorum exterminium consequuntur, & statuta canonicis non obstant) approbantes & observari volentes: universas seculi potestates & dominos temporales, & provinciarum, terrarum, civitatum, aliorumque locorum rectores, quibuscumque dignitatibus vel officiis, aut nominibus censeantur, requirimus & monemus, ut sicut reputari cupiunt & haberi fideles, ita pro defensione fidei diocesanis Episcopis & inquisitoribus hæreticæ pravitatis, à sede Apostolica deputatis, aut in posterum deputandis, parent, & intendant hæreticorum, excedentium, captorum, receptatorum, & defensorum ipsorum investigatione, captione, ac custodia diligenti, cum ab eis fuerint requisiti: & ut præfatas personas in potestatem, seu carcerem Episcoporum, aut inquisitorum dictorum, vel ad locum, de quo ipsi vel aliqui ex eis mandaverint, intra eorundem dominorum potestatem, vel rectorum districtum ducant, vel duci faciant sine mora: ubi per viros catholicos à præfatis Episcopis, seu inquisitoribus, vel eorum aliquo deputatos sub acta & diligenti custodia teneantur, donec eorum negotium per ecclesiæ iudicium terminetur. Utque de hæreticis à diocesa no Episcopo vel inquisitore, seu inquisitoribus condemnatis, præfati potestates, domini temporales, sive rectores, vel eorum officiales, seu nuntii sibi reli-

a Declaratur hoc ca. per extravag. Benedicti, incip. ex eod. habetur tit. de her. b Vid. Zauchin. tract. de her. c. 11. & reperitur in Inquis. verbo Episcopus. §. quando Episcopus. c Vid. Bart. in l. Avel. §. item que sit. ff. de li. leg. in causa. ff. de pro. hunc. c. cum venerabilis, de excepti. Font.

quos statim recipiant indilate animadversione debita puniendos: non obstantibus appellationibus, seu proclamationibus prædictorum nequitæ filiorum: cum tam secundum ordinationem prædecessorum nostrorum, quam secundum legem Imperialem, appellationis & proclamationis beneficium expresse sit hæreticis & credentibus, ac eorum receptatoribus, fautoribus & defensoribus interdictum. Prohibemus quoque districtius potestariis, dominis temporalibus, & rectoribus, eorundemque officialibus prædictis, ne ipsi de hoc crimine (cum merè sit ecclesiasticum) quoquo modo cognoscant vel iudicent, sive captos pro eodem crimine, absque dictorum Episcoporum sive inquisitorum, aut saltem alterius eorundem licentia, vel mandato à carcere liberent, aut executionem, sibi pro huiusmodi crimine à diocesa no vel inquisitoribus, seu inquisitore injunctam, promptè (prout ad suum spectat officium) facere seu adimplere detrectent: vel alias diocesanorum, aut inquisitorum iudicium, sententiam, seu processum, directe, vel indirectè impedire præsumant. Si quis verò de prædictis potestariis, dominis temporalibus, rectoribus, vel eorum officialibus, seu ballivis, contra prædicta fecerit, aut præfata fidei negotio sepefatis diocesa no Episcopo vel inquisitoribus incumbenti se opponere forte præsumpserit, vel ipsum aliquatenus impedire, nec non & qui scienter in prædictis dederit auxilium, consilium, vel favorem, excommunicationis se noverit mucrone percussurum: quam si per annum animo sustinuerit pertinaci, extunc velut hæreticus condemnabitur.

CAP. XIX.

Bona hæreticorum, ipso iure sunt confiscata: quod probatur triplici argumento legali. Sed apprehensio bonorum fieri non debet per dominum seculares, nisi prius pronuntiatum fuerit super crimine per iudicem ecclesiasticum, que hoc possit. lo. An.

Idem.

Cum secundum leges civiles, nefarias, nature contrarias, incestas nuptias contrahentes, eorum suorum dominium rerum perdant: & mulier humanam legem transgrediens, & (præsertim parentibus suis non consentientibus) raptoris a nuptias eligens, bona omnia, quæ per legem sibi obveniant à rapitore, ac aliis consortibus raptus, ipso iure amittit: certoque casu deferantur in fiscum. Ac etiam illicitas species transvehens, aut rerum velearum professionem & omittens, eorundem specierum & rerum proprietate hoc ipso privetur, & fisco rerum & specierum dictarum proprietates acquiratur. Bona hæreticorum (qui gravius, horribilius, ac detestabilius, quam prædicti delinquant) ipso iure de fructuum nostrorum consilio decernimus confiscata. Confiscationis tamen huiusmodi executio, vel bonorum ipsorum occupatio fieri non debet per principes, aut alios dominos temporales (juxta Gregorii Papæ prædecess. nost. declarationem) antequam per Episcopum loci aliam personam ecclesiasticam, quæ super hoc habeat potestatem, sententia super eodem crimine fuerit promulgata.

CAP. XX.

In causa hæresis proceditur simpliciter & de plano, & dista testium & accusatorum non publicantur, si periculum timeatur. h. d. secundum Zen.

Idem.

Stacuta quædam felicis recordationis, Innocentii, Alexandri, & Clementis prædecessorum nostrorum, quibusdam declaratis & additis, recensentes: concedimus, quod in inquisitionis hæreticæ pravitatis nego-

a Vid. Concil. Trident. sess. 14. de refor. matrim. c. 8. b edit. professionem.

cio procedi possit simpliciter & de plano a, & absque advocatorum ac judiciorum strepitu & figura. Iubemus tamen, quod si accusatoribus vel testibus in causa haresis intervenientibus seu deponentibus (propter potentiam personarum, contra quas inquiritur) videant Episcopus vel inquisitores grave periculum imminuere b, si contingat fieri publicationem nominum eorundem: ipsorum nomina non publicè, sed secretò coram diecesano Episcopo, vel eo absente ipsius vicario, quando inquisitores procedunt: quando verò procedit Episcopus, coram inquisitoribus, si haberi commodè possit copia eorundem: ac nihilominus sive Episcopus, sive inquisitores processerint, aliquibus aliis personis providis & honestis, jurisque peritis (quas ad hoc vocari, & eis per eorum processum super quo deliberandum est seriòse manifestari, ac integraliter explicari, & de ipsorum consilio ad sententiam vel condemnationem procedi volumus) exprimentur: sicque (non obstante, quòd illis contra quos huiusmodi deposuerunt, nomina ipsorum non fuerint publicata) adhibeatur ad cognitionem iudicis instruendam plena fides depositionibus testium eorundem. Et ut eorundem accusatorum & testium periculis efficacius occurratur, & cautius in inquisitionis negotio procedatur: presentis constitutionis auctoritate permittimus, quòd Episcopus vel inquisitores secretum possint indicare illis, quibus (ut præmissum est) processum huiusmodi explicabunt: & in eos si arcana consilii, seu processus, sibi sub secreto ab eisdem Episcopo, vel inquisitoribus patefacta, præter eorum licentiam aliis patefecerint, excommunicationis sententiam, quam ex secreti violatione ipso facto incurant (si eis expedire videbitur) promulgare: sic tamen, quòd inquisitores Episcopus, vel Episcopus inquisitores non excommunicent hac de causa, sed Episcopi ex injuncto ex hunc à nobis sub virtute sanctæ obedientiæ districto præcepto ad secretum huiusmodi teneantur. Cessante verò periculo supradictò, accusatorum & testium nomina (prout in aliis fit iudiciis) publicentur. Ceterùm in his omnibus præcipimus, tam Episcopos, quàm inquisitores puram & providam intentionem habere, ne ad accusatorum vel testium nomina supprimenda, ubi est securitas, periculum esse dicant: nec in eorum discrimen securitatem asserant, ubi tale periculum immineret, super hoc eorundem conscientias onerantes. Constitutiones verò, ordinationes, & mandata alia prædecessorum nostrorum in negotio hæreticæ pravitatis facta, concessa, seu etiam ad consulta responsa, quæ constitutionibus supra scriptis & super eadem editis pravitare non obviet, in suo volumus robore permanere.

DE SCHISMATICIS.

TITVLVS III.

CAP. I.

In prima parte ponit arengam usque ad vers. videlicet. in qua dicit, quòd Columen. Iacobus & Petrus olim cardinales, & filii Joannis, fratres filii dicit Petri dicitur expectati noluerint ad cor redire, sed in profundum malorum descendentes sua a gravabant debilita: quare varias penas tulit in eos, quas ad certitudinem presentium & memoriam futurorum hic inserit. Secundo ponit po-

a De ista clausula vide Lanfrancum Clem. sæpe. in num. 1, 2, 3. & ibi alios Doct. & Bari. in extravog. ad reprimendum. in verbo Summarie. b Hodie sæpe præsumitur imminere tale periculum, & ideo indistinctè solet observari, ut in crimine hæresi, nunquam publicentur nomina accusatorum vel testium, vide extravog. Innoc. Papa. quam offeri Repertorium inquisitorum, verbo, nomina. c Dicitur, per, deest in manuscriptis codicibus. d In antiquioribus legitur constanter, supradictis.

nas, quas protulit in ipsi Iacobum & Petrum ad vers. contrariatus. Ibi tertio panis panas, quas tulit contra filios & posteros dicit Joannis usq. ad vers. omnem. Ibi quarto imponit panas in, qui de cetero deliberat dicit Iacobum & Petrus pro cardinalibus habiturum, vel eis vel predictis, nati Joannis Joannem præbentur: usq. ad vers. hoc & alia. Ibi quinto & ultimo ratificat, innovat, & confirmat predicta, & ea præcipit inviolabiliter observari: & iacturantes excessibus panis similibus panis in posterum, hoc dicit. Iacobus & Petrus.

Bonifacius VIII.

AD succidendos infructuosos palmites pestiferos & nocivos, quos (quasi ficus fatua) domus de Columna produxit, necientes in semina iustitiæ dirigere gressus suos, ad cor reverti, & agere penitentia dignos fructus, licet diutius expectatos Iacobum videlicet de Columna, & Petrum nepotem ipsius, olim sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, & filios quondam Joannis de Columna, fratris dicti Iacobi, & patris Petri præfati, posteros & sequaces eorum) in virtute alissimum exurgentes, spiritualiter & temporaliter, contra eos duximus procedendum. Consequenter dictis Iacobo & Petro, descendentes in profundum malorum, & molientibus in consutilem tunicam Domini, sanctæ videlicet ecclesiæ, scindere unitatem, & gladium acuentibus linguas suas, & prorumpentes, non tam in verba & blasphemias & schismatis, quam insana, quæ in scriptis redacta sub sigillis, quibus antequam essent depositi utebantur, per urbem & diversâ mandata climata destinaverunt, æstimantes loquacitatem facundiam, & maledicere conscientia bonæ signum, & conficta materia disputandi, quia veritate non poterant, non saltem lacerare concivici præsumptionem: quorum dicta licet possemus superiori assertioni convincere, & lucidioribus rationibus confutare, duximus eorum lacerationibus non dare responsum, ut contrita eorum rabies, auctoritate sonora præfidentis in supremo iudicio solto frangeretur, & patens veritas per se ipsam veniret in publicam notionem, nostrumque silentium in supplicium eis foret, processus tamen contra ipsos & alios fecimus successive varios, diversis que temporibus, spiritualibus & temporalibus penas & sententias continentes & multas: quorum (quia totum tenorem constitutionum in presentem inferere longum esset) ex eis quædam compendiosè collata huic nostræ constitutioni duximus inferenda, ad certitudinem presentium, & memoriam futurorum: videlicet, quòd ex causis, quæ rationabiliter nos impediunt, de fratrum nostrorum consilio deposuimus dictos Iacobum & e Petrum à cardinalatibus eiusdem ecclesiæ, & ab omni cardinalatus commodo & honore, & ipsosque iudicavimus schismaticos & blasphemos, & tanquam hæreticos puniendos expositis penis eorum à fidelibus capiendis, omnibus beneficiis, officiis, honoribus, dignitatibus, & prælaturis perpetuò privatis eosdem, & reddentes inhabiles ad habenda: cunctis eorum bonis mobilibus & immobilibus, iuribus & iurisdictionibus publicatis. Contra natos insuper & postereros dicti Joannis spiritualiter & temporaliter duximus multipliciter procedendum, eorum bonis & iuribus publicatis, & confiscatis, ipsisque posteris dicti Joannis per masculinam & femininam lineam descendentes indignis perpetuò redditus ad cardinalatus honorem, & quolibet officia, beneficia, & ministeria in ecclesia memorata vel ejus curia: alibi verò usque ad quartam generationem. Omnem personam presentem & futuram cujuscunque fuerit præminentia, con-

a Hujus appellatione non veniunt bastardi, de Arch. Phil. dicit. sup. tit. prox. c. statutum. adde. gl. in Cle. 1. de cap. Ni. de Vital. in tract. de success. ab intest. Font. b al. ita: in verba blasphemias & schismatica. c Vid. l. si servus. & plurimum. ff. si quis caus. & l. demonstratio. ff. de condi. & demonst. Font. ditionis.

ditionis, dignitatis, aut status ecclesiastici vel mundani (etiā si foret sanctus Romanus ecclesie cardinalis) quos ipsos Iacobum & Petrum, vel eorum alterum scienter & deliberatē pro cardinalibus habuerit & tenuerit, aut ad cardinalatum admiserit, seu votum eorum vel alicuius ipsorum suffragium in electione Romani Pontificis admiserit, aut in Pontificem Romanum elegerit, nominaverit, assumpserit, vel receperit, seu dederit in his vel ad hoc auxilium, consilium, vel favorem, excommunicationis sententia duximus innodandum, à qua (absque expressa licentia Romani Pontificis) non possit absolvi, nec etiam per collegium Apostolicę sedis, eadem sede vacante, eumque; pralatione, dignitate, statu & honore ecclesiasticis omnino privamus: nihilominus omnes, qui dictis Iacobo & Petro, aliis & natis dicti Iohannis favorem praberint, vel auxilium in rebellionē vel schismate persistentibus, excommunicationis sententia innodantes. Hęc & alia per nos facta in prædictis nostris processibus, & in literis nostris bullatis super eis confectis contenta, hac constitutione perpetuò valitura ratificamus, confirmamus atque innovamus, eandemque a denovo facimus de fratrū nostrorum consilio prædictorum. Et ut dictorum malitia non inveniat successorem & puni- tate transgressionis exemplar retrahat alios ab offensa, ac in oblivionem veritas veniens, non vagetur incerta: Statuimus atque decrevimus b, ut & ipsa inviolabiliter observentur, & quod similes excessus & culpa poenis similibus in posterum puniantur.

DE HOMICIDIO.

TITVLVS IV.

CAP. I.

Ter assassinos faciens, vel tantum mandans aliquem interficere, tanquam ab omnibus dissidatus, absque alicuius pralatione sententia incurrat excommunicationem & depositionem ab officio & beneficio. h. d. secundum Zen.

Innocentius quartus In Concilio generali Lugdunensi.

PRO humani redemptionis generis, de summis cœlorum ad ima mundi descendens, & mortem tandem subiens temporalem Dei filius Iesus Christus, ne gregem sui precio sanguinis gloriosius redemptum, ascensus post resurrectionem ad partem, absque pastore desereret, ipsius curam B. Petro Apostolo (ut suæ stabilitate fidei ceteros in Christiana religione firmaret, eorumque mentes ad salutis opera suas accenderet devotionis ardore) commisit, unde nos eiusdem Apostoli effecti (disponente Domino, licet immeriti,) successores c, & ipsius redemptoris locum in terris, quanquam indignè tenentes, circa gregis eiusdem custodiam solliciti excitati vigiliis, & animarum salutis iugis attentione cogitationis intendere, summo vobis noxia, & agendo profutura debemus, ut excessu à nobis negligentia somno, nostrique cordis oculis diligentia sedula vigilantibus, animas Deo lucifacere sua nobis cooperante gratia valeamus.

Cum igitur illi qui sic horrenda inhumanitate, de testanda que sevitia mortem suam aliorum, ut ipsos faciant per assassinos occidi, non solum corporum, sed mortem procurant etiam animarum (nisi eos exuberans gratia divina pravenerit, ut sint armis spiritualibus præmuniti, ac omnis potestas tribuatur à Domino ad iustitiam reclinique iudicium exercendum.) Nos tanto periculo volentes occurrere animarum, & tam d

a In antiq. libris ista: eademq. de novo, &c. b al. decernimus. c Vid. Intercrematam in summa de eccles. lib. 23. 33. & 36. d al. ita: & am nefarice presumptores.

nefarias presumptiones ecclesiasticę animadversionis mucrone ferire (ut metus poenę, metā huiusmodi presumptionis exiliet.) præsertim cum nonnulli magnates taliter perimī formidantes, coacti fuerint securitatem ab eorundem assassinatorum domino impetrare, sicq; ab eo non absque Christianę dignitatis opprobrio redimere quodammodo vitam suam.

Sacri approbatione concilii statuimus, ut quicumque princeps, pralatus, seu quavis alia ecclesiastica secularive persona, quempiam Christianorum per dictos assassinos interficere fecerit, vel etiam mandaverit (quanquam mors ex hoc forsitan non sequatur) aut eos receperit, vel defendit seu occultaverit, excommunicationis & depositionis à dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio incurrat sententias ipso facto: & illa liberè aliis per illos (ad quos eorum collatio pertinet) conferantur: sit etiam cum suis bonis mundanis omnibus, tanquam Christianę religionis emulus, à toto Christiano populo perpetuò diffidatus, & postquam probabilibus confiterit argumentis, aliquem scelus tam execrabile commississe, nullatenus alia excommunicationis, vel depositionis, seu diffidationis adversus eum sententia requiratur.

CAP. II.

Sine pena irregularitatis possunt clerici de suis malefactoribus conqueri coram iudice seculari, etiam de criminibus, ex quibus debetur pena sanguinis: expressè protestando, quod ad penam sanguinis non intendunt. h. d. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

PRALATI b vel clerici quibuscunque, qui de laicis suis malefactoribus querelam penes secularem iudicem deponentes, petunt emendam sibi fieri, & provideri, ne contra eos talia de cetero presumantur, protestando expressè quod ad vindictam c seu penam sanguinis non intendunt, imputari non debet: quamvis aliā in tali casu de iure debeat pena sanguinis irrogari, si iudex mortem illis inferat iustitia exigente.

Alioquin si pralati aut clerici propter metum huiusmodi (quia iudex ad penam sanguinis posset d procedere de suis malefactoribus) taliter conqueri non audeant, daretur peris que materia trucidandi eosdem, & ipsorum bona liberè depraedandi.

CAP. III.

Mandanti aliquem verberari, secuta mors imputatur, hoc dicit, secundum Zen.

Idem.

IS, qui mandat aliquem verberari (licet expressè inhi- beat ne occidatur ullatenus, vel membro aliquo mutiletur) irregularis efficitur, si mandataris fines mandata excedens mutilet vel occidat. Cum mandando in culpa fuerit, & hoc evenire posse debuerit cogitare.

DE VSVRIS.

TITVLVS V.

CAP. I.

Primo monuit & observari præcipit Lateranense concilio contra usurarios edictum, usque ad ver. & quia. Vbi præcipit omnibus dominis & universitatibus terrarum, ne permittant alienigenas in terris suis conducere domos, ad exercendum foenus, vel conductas habere, & quod aliquis eis ad hoc domos non loceat, usque ad versic. qui veri. Vbi imponit penam clericis contrafactentibus, usque ad versic. ceterum. Vbi imponit penam laicis, & hoc facit usque in finem. Ioan. And.

a Vid. l. non omnes, §. à barba, ff. de re mil. b Vid. Decretum consil. 27. & Felin. in cap. asserere, extra. de presump. c Præter doctores hic vide Felinum in cap. quarrelam, extra. de iurjurando. d alii, possit.

Gregorius decimus in generali concilio Lug-
duensi.

VSurarum voraginem (quæ animas devorat, & facultates exhaurit) compescere cupientes, constitutionem Lateranensis a concilii contra usurarios editam, sub divina maledictionis interminatione precipimus inviolabiliter observari. Et quia, quo minor foeneratoribus aderit foenerandi commoditas, eo magis adimetur foenus exercendi libertas, hæc generali constitutione sancimus, ut nec collegium, nec alia universitas, vel singularis persona cujuscunque sit dignitatis, conditionis aut status, alienigenas & alios non oriundos de terris ipsorum, publicè foenebrem pecuniam exercentes, aut exercere volentes, ad hoc domos in terris suis conducere, vel conductas habere, aut alias habitare permittant: sed hujusmodi usurarios manifestos omnes intra tres menses de terris suis expellant, nunquam aliquos b tales de cetero admittant: nemo illis ad foenus exercendum domos locet, vel sub alio titulo quocunque concedat. Qui verò contra fecerint, si persona fuerint ecclesiastica, Patriarcha, Archiepiscopi, Episcopi, suspensionis: minores verò persone singulares, excommunicationis: si autem collegium, seu alia universitas, interdicti sententiam ipso facto senoverint incursum. Quam si per mensem animo sustinuerint indurato, terra ipsorum (quandiu in eis iudem usurarii commorantur) extunc ecclesiastico subiaceant interdicto. Ceterum si laici fuerint, per suos ordinarios ab hujusmodi excessu (omni cessante privilegio) per censuram ecclesiasticam compescantur.

CAP. II.

Manifesti usurarii licet mandaverint usuras restitui, ecclesiastica sepultura negatur, nisi primo satisfiat, vel secundum formam hujus decreti idoneè caveatur. Sepelentes eos contra hanc constitutionem, Lateranens. conc. poenam incurrun. Testamenta ipsorum aliter facta non valent, nec debet eis aliquis interesse, vel eis absolvere, vel ad confessionem admittere. h. d. Ioan. Andr.

Idem e.

Quamquam usurarii manifesti de usuris, quas receperant a satisfieri expressa quantitate vel indistinctè in ultima voluntate mandaverint: nihilominus tamen eis ecclesiastica sepultura denegatur, donec de usuris ipsis fuerit (prout patiuntur facultates eorum) plenarie satisfactum: vel illis quibus faciendâ est restitutio, si præsto sint ipsi, aut aliis, qui eis possint acquirere, vel eis absentibus loci ordinario, aut ejus vicegerenti, sive rectori parocæ, in qua testator habitat, coram aliquibus fide dignis de ipsa parocia (quibus quidem ordinario, vicario, & rectori prædicto modo, cautionem hujusmodi eorum nomine licet præsentis constitutionis auctoritate recipere: ita, quòd illis perinde actio acquiratur) aut seruo publico de ipsius ordinarii mandato idoneè de restitutione faciendâ sit cautum. Ceterum si receptorum usurarum sit quantitas manifesta, illam semper in cautione prædicta exprimi volumus: alioquin aliam recipientis cautionem hujusmodi arbitrio moderandam: ipse tamen scienter non minorem quàm verisimiliter creditur, moderetur: & si secus fecerit, ad satisfactionem residui teneatur. Omnes autem religiosos & alios, qui manifestos usurarios, contra præsentis sanctionis formam ad ecclesiasticam ausi fuerint admittere sepulturam, poenæ Late-

a Lateranense can. s. Alexand. III. c. 25. b alit. alios. c. al. ita. Idem in eodem. d. Supple cum effectu, idè si cautus, dicunt Ioan. Andr. Domin. ad vocatus, ne in isto casu simpliciter formet articulum, quòd mutavit ad usuras, quia de mutantis contentum nisi procedunt receptis, textus non loquitur. factum nota. in simili sup. 127. c. 1. cap. 1. Et promissio de dando non concludit dationem. 1. q. 1. c. 1. Forst.

ranensis concilii contra usurarios promulgata sit inanis subiacere. Nullus manifestorum usurariorum testamentis interit, aut eos ad confessionem admittat, sive ipsos solvat: nisi de usuris satisfecerint, vel de satisfaciendo pro suatum viribus facultatum præstent (ut præmittimus idoneam cautionem.

Testamenta quoq; manifestorum usurariorum aliter facta non valent, sed sint irrita ipso jure.

DE EXCESSIBVS PRAELATORUM, & b subditorum.

TITVLVS VI.
CAP. I.

Mendicantes non possunt acquirere nova loca ad habitandum, vel antiqua alienare vel mutare, absq; speciali licentia super ea de hac prohibitione faciat mentionem. In acquirentibus licentia pro eremitica vita ducenda, cessat prohibito, h. d. Ioan. An.

Bonifacius octavus.

Cum ex eo, quòd prædicatores, minores, & religiosi si alii mendicantes, in civitatibus, castris, villis, aut aliis locis ad habitandum domos vel loca de novo suscipiunt, seu olim suscepta dimittunt, se ibidem ad alta transferentes, diversa scandala quorundam provocent, & frequentes clamores ad sedem Apostolicam proferantur. Nos super hoc providere volentes, hoc perpetuo prohibemus edicto, ne deinceps aliqui vel aliqui de prædictis, quibuscunque super hoc privilegia muniri existant (quæ ipsis contra tenorem constitutionum præsentis nullatenus volumus suffragari) in aliqua civitate, castro, villa, seu loco quocunque ad habitandum domos, vel loca quocunque de novo recipere, seu habitare recepta mutare, vel ea conditionis, permutationis, donationis aut cujuscunque alienationis titulo quocunque in alios transference præsumant, absq; sedis Apostolicæ licentia & speciali, plenam & expressam scientiam prohibitionis hujusmodi mentionem: si secus egerint, irritum decernentes. Per hoc tamen eis, qui videri voluerint eremiticam seu solitariam eligendâ, de novitate suorum licentia (quin cellas, mansiones seu habitacula in eremo, sive locis ubi non sit hominum habitatio propinqua, possint acquirere & mutare) non intelligimus interdictum.

DE PRIVILEGIIS

TITVLVS VII.
CAP. I.

Exempti vel privilegiati, ut non teneantur, nisi sub certo iudicio respondere, ratione delicti contractus aut rei, si hoc fuerit vel factu loco non exempto, conveniantur coram ordinario, nisi ratione demeritis non.

Innocentius quartus in concilio generali Lug-
duensi.

Volentes a libertate (quam nonnullis Apostolica sedes privilegio exemptionis indulta) sic integram observari, ut & illam alii non infringant, & ipsi ejus limites non excedant, & declaratione irrefragabili definimus, quòd quantumcumque sit sic exempti gaudent libertate, nihilominus tamen ratione delicti sive contractus, aut rei, de qua contra-

a al. satisfactio. b Hac duo verba, & subdistinguitur, sunt antiqui codicib. & in recentioribus magis emendata. c Per istud excluditur hic legatus de latere. Phil. Fos. d. Vid. Conc. Trid. sess. de refor. c. 12. ubi hoc decretum innovatur. e. Privilegiatum non debet excedere metas privilegior. sup. eod. sanct. c. 2. par. 1. d. ita: quod quantumcumq; &c.

ipfos agitur, rite possunt coram locorum ordinarijs conveniri, & illi a, quoad hoc, suam in ipsos jurisdictionem (prout ius exigit) exercere. Nunquid ergo carent omnino in his commodis libertatis? non utique, quia nec coram ordinarijs ipsis, dummodo sit in loco exempto commissum delictum, vel contractus initus, aut res religiosa, nec ubi domicilium habent si alibi delinquant vel contrahant, aut res ipsa consistat, conveniri possunt aliquatenus super istis: nec domiciliorum praetextu locorum dioecesanum (si ubi deliquerunt, vel contaxerunt, aut res ipsa consistit, illi conveniantur) remittendi eos illuc, vel ipsis ut illic respondeant, injungendi habeant aliquam potestatem: salvis nihilominus casibus alijs, in quibus eos Episcoporum jurisdictioni subesse canonica praecipit insinuat. Eridipsum decernimus circa illos, quibus ut non nisi sub uno certo iudice teneantur de se conquerentibus respondere Apostolico privilegio est concessum.

Monasterio privilegiato ut ejus Monachi a quocunque interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, cessat in illis ordinario jurisdictione quoad ista: nisi illi Monachi mitterentur ad prioratum subiecto ordinarij: quia tunc etiam licet utrobique sint Monachi, ordinarij etiam quoad praedicta rite iudicant, quamdiu ibi manent, hoc dicit.

In eos b autem, quibus ne interdici, suspendi vel excommunicari a quoquam valeant, a sede Apostolica est indultum (sicut sunt religiosi quamplyures) in quorum privilegijs continetur, ne quisquam Episcopus vel Archiepiscopus monasteriorum suorum Monachos pro ulla causa ullove loco interdici, suspendere, vel excommunicare praesumat, eisdem ordinarij jurisdictionem suam quantum ad ista ubique illi fuerint, penitus exercere non possunt. Nisi forsitan ipsi Monachi ad monasteriorum suorum prioratus ordinarijs eisdem subiectos (ut vel gerant eorum c regimem, vel in eis tanquam proprii locorum ipsorum Monachi resideant) fuerint destinati: tunc enim etiam libere possunt ad eadem monasteria revocari, actam illorum, quam ipsorum prioratum Monachi reputant (cum non sit inconveniens aliquem d utrobique locum habere monachicam e) unum alteri subesse monasterio, vel ab ipso noscitur dependere, ratione tamen eorundem prioratum dicti ordinarij sua jurisdictione in ipsis etiam quoad praemissa (quamdiu morantur in illis) licite uti possunt.

CAP. II.

Curia Romana habet studium generale, & ejus privilegia. h. d. Joannes Andr.

Idem.

Cum de diversis mundi partibus multi confluant ad sedem Apostolicam quasi marem: nos ad communem tam ipsorum, quam aliorum omnium commodum & profectum paternam sollicitudine intendentes (ut sit eis mora hujusmodi fructuosa) providimus, quod ibidem de cetero regatur, & vigeat studium juris divini & humani, canonici videlicet & civilis. Unde volumus & statuimus, ut studentes in scholis ipsis penes sedem eandem talibus privilegijs omnino, libertatibus & immunitatibus gaudeant, quibus gaudent studentes in scholis ubi generale regitur studium, ac recipiant integre proventus f ius ecclesiasticos sicut illi.

CAP. III.

Dicit quomodo intelligatur privilegium quod habent quidam Abbates de populo benedicendo, & quibus possint Abbates consorte consulari. Ioan. Ad.

a al. ita: & illi quoad haec. b De intellectu vide Decium in cap. tuarum. nn. 29. ext. de privileg. c al. illorum. d al. ita: aliquem sic utrobique, &c. e alii. Monachum. f Vid. Concil. Trident. sess. 3. de refor. c. 1. in fin.

Alexander IV. a

Abbatem, quos Apostolica sedes in exhibitione benedictionis super populum speciali privilegio insignavit, in ecclesijs, quae ad eos pertinent pleno iure, quando in eis divina officia celebrant, possunt post missarum solennia, & vespertinas ac matutinas laudes, benedictionem solennem super populum largiri. Alibi autem publice aut per vias, civitates, castra & villas, populis, & plebibus benedictionem facere vel impartira non valeant. Nisi hoc eis expresso b Apostolico privilegio sit concessum. Nec eis c licitum sit alius, quam monasteriorum suorum conversis, & qui ad illa convolaverint, & in quos ecclesiasticam & quasi Episcopalem jurisdictionem obtinent, primam clericalem conferre tonsuram. Nisi eis id competat ex pleno praefata sedis indulto.

CAP. IV.

Exempti in locis non exemptis oratoria vel capellas sine dioecesanorum licentia construere non possunt, nec in exemptis sine licentia Papa. Nec possunt exempti assumere causas proprias suorum liberorum habitum in so: etiam si illi sine sui consensu. Joannes Andreas.

Idem.

Autoritate sedis Apostolicae de fratrum nostrorum consilio statuimus, quod oratoria vel capellas, in locis non exemptis sine dioecesanorum locorum ipsorum licentia exempti construere non praesumant: neque in sic constructis, nec tempore interdicti (casibus expressis in iure duntaxat exceptis) celebrent vel faciant celebrari divina. Quod si talia praesumpserint, ab his per locorum ipsorum ordinarios compellantur. Et si quas propter hoc exemptorum ipsorum conservatores in eos sententias protulerint, illas penitus revocamus. Inhibemus insuper, ne in locis etiam exemptis hoc ipsi exempti facere audeant, nisi super his licentiam vel privilegium habeant sedis Apostolicae speciale. Causas quoque sive lites proprias suorum hominum liberorum, quae videlicet tantum ad ipsos homines pertinent, eisdem exempti suo nomine, sive ut actores, sive ut defensores, aliquatenus non assument. Etiam si sint ipsi dicti homines censuales: cum id nequaquam licitum sit eisdem.

CAP. V.

Privilegium Papa, quod qui excommunicari, suspendi, vel interdici non possunt, non extenditur ad sententias ordinariarum: nisi tale privilegium sit concessum Regibus, Reginis, vel ipsorum filijs, vel religioso loco, vel ordini. h. d. Ioan. And.

Clemens IV.

Ne aliquis de indultis Apostolicis confidentes, alios confidentius in suo iure molestant, & ordinario jurisdictionem contemnant pariter & eludant: Omnes indulgentias & privilegia, quibuscumque singularibus personis ecclesiasticis vel secularibus, cujuscunque sint praesentiae, dignitatis, conditionis aut status, quod interdici a quocunque, vel excommunicari non possint, nec reri vel ecclesiae ipsorum, ecclesiastico interdico supponi, sub quacunque forma verborum concessa, (illis per quae Regibus & Reginis eorumque filijs, necnon & religiosis quibuscumque non personarum tantum, sed ordinum privilegiorum vel locorum ratione, in hoc immunitas hujusmodi conceditur, duntaxat exceptis) de fratrum nostrorum consilio ad ordinario sententias & processus edicto perpetuo prohibemus extendi.

CAP. VI.

Inferiores prelati, quibus per privilegium conceditur usus metra, si sunt exempti in provincialibus & Episcopalis concilijs, non possunt metra usuris fiat, non habentibus laminas aut gemmas.

a In manuscriptis ita: Alex. III. b al. expresse. c Vid. Concil. Trident. sess. 23. de refor. c. 10.

ecclesiam fore exemptam: aut eam juris beati Petri existeret: sive ad jus & proprietatem Romanæ ecclesiæ, vel ad Romanam ecclesiam specialiter, aut sine medio, vel etiam simpliciter pertinere: per hoc plene debet exempta hujusmodi ecclesia iudicari. Cum enim jure communi omnes ecclesie per orbem diffusæ ad Romanam ecclesiam pertineant, si id alicui concedatur ecclesiæ, vel de ea per sententiam iudicetur, ex hoc ipsius comprobatur exemptio: ut privilegii nihil aliàs allatura concessio ei, cui conceditur, & sententia nullum aliter datur subsidium ecclesiæ (pro qua fertur) prerogativam (cum verba aliquid operari debeant) conferat gratiæ specialis. Et est idem, si privilegium contineat, vel ipse Papa per modum exprimat superscriptum, quod ecclesia sit libera: seu quod potius Romanæ ecclesiæ libertate: vel quod in hoc prerogativa gaudeat specialis: aut si dicat indefinitivè, quod ecclesiæ Romanæ annum censum solvat, ad perceptæ indicium libertatis: sive quod ipsam ecclesiam eximit ab ordinarij a potestate: vel quod non audeat illic Episcopus cathedram collocare, aut imperandi (seu ordinationem quamvis levissimam faciendi) exercere aliquam potestatem. Similiter si aliqui recipiantur in propriis & speciales subjectos, censentur exempti. Non sic in propriis & speciales filios Romanæ ecclesiæ sint suscepti: tales quippe exempti propterea non existunt. Si verò dicatur simpliciter, quod aliqua ecclesia Romanæ ecclesiæ annum censum solvat: non propter hoc exempta ecclesia dici debet. Idem dicimus si circa aliqua per privilegium concedatur libertas, & clausula de censu annuo perfolvendo sequatur: ut si aliquibus quod ab alio, quam à Papa seu ejus legato excommunicatis, suspensis aut interdicti non possint, vel aliquid aliud specialiter a sede Apostolica sit indultum: vel etiam dicatur, quod in speciales Romanæ ecclesiæ filios sint assumpti, & sequatur in privilegio, quod ecclesiæ Romanæ ad indicium b libertatis perceptæ annum censum solvant. His enim & consimilibus casibus sic in certis privilegiati articulis, ordinariorum jurisdictioni quantum ad alia sunt subiecti. Licet autem sic diversos privilegiorum, quibus ecclesiæ ac monasteria eximuntur, tenores ad litem materiam amputandam duxerimus designandos: per hoc tamen alii exemptionum (si reperiantur) seu aliarum libertatum modis vel eorum effectibus nolumus aliquatenus derogari.

CAP. XI.

Privilegiati ut tempore interdicti possint celebrare divina clausis ecclesiis, alio etiam extraneos admittere non possunt. Et si fuerit singulari persona super hoc privilegiata, familiares suos admittit: sicut in familia conventus taliter privilegiati. Hoc privilegio non gaudet ille, cuius culpa ponitur interdictum, b. d. Dominicus.

Idem.

Licet d vobis concessum existat, ut interdicti tempore januis clausis, excommunicatis & interdictis exclusis, voce submissa divina celebrare possitis: ad ea tamen aliquos etiam si aliunde venerint (nisi super hoc privilegiati existant) recipere nulla ratione debent. Cum conceditur singulari personæ, ut modo præmissis tempore interdicti celebrare valeat, vel audire divina: ejus familiares domestici ad audiendum cum ea, & celebrandum sibi divinum officium, licet admittuntur. Non sic autem in familiaribus alicujus conventus, seu collegij est censendum: illi enim nisi privilegiati fuerint, admitti non debent. Hujusmodi quoque concessione gaudere non potest is, cuius causa seu culpa, dolo

a Al. ordinaria. b Alii, iudicium, c Al. ita: sic scriptus privilegiati articulis. al. ita: sic inferius privilegiati articulis, &c. d de materia vide latissime in c. alima rator, infra de sent. excom.

vel fraude, fuit a sententia interdicti prolata, seu qui ad perpetrandum delictum, cujus occasione lata exitus, præbuit consilium, auxilium, vel favorem.

CAP. XII.

Episcopi cum altare viatico celebrare possunt, & sibi sacros celebrari: statamen, quod non violent interdictum, hoc dicit. Ioan. And.

Idem.

Quoniam Episcopi b eorumque superiores se habent diversis ex causis suis ecclesiis & diocesis absentare frequenter, nec semper possunt commodè ad ecclesias accedere pro missa celebranda vel audienda in ipsis, sine qua eos transire non decet absque causa rationabili ullam e diem: præsentis constitutione indulgemus eisdem, ut altare possint habere viaticum, & in eo celebrare, ac facere celebrari ubicunque absque interdicti transgressione illis permittitur celebrare vel audire divina.

DE INIURIIS, ET DAMNO DATO.

TITVLVS VIII. CAP. VNIC.

Repressalia contra personas ecclesiasticas concedi, vel concessæ extendi non debent. contra facientes (nisi reuocent intra mensem) singulares sunt excommunicatis, uniuersitates interdicta. Ioan. And.

Gregorius X. in concilio generali Lugdunensi.

Et si pignorationes, quas vulgaris elocutio d repræfalias nominat, in quibus alius pro alio prægravatur, tanquam graves legibus, & æquitati naturali contraria, civili sint constitutione prohibita. Ut tamen earum prohibitio in personis ecclesiasticis tanto amplius timeatur, quanto in illis specialius inhihentur, eas concedi contra personas prædictas, seu bona ipsorum e, aut quantumcunque generatiter prætextu cuiusvis consuetudinis (quam potius reputamus abusum fore) concessas, ad illas extendi præsentis decreto districtius inhihemus. Illi autem, qui contra fecerint, aduersus personas easdem pignorationes, seu repræfalias concedendo, vel extendendo ad eas (nisi præsumptionis vel extensionis tempore intra mensem) si personæ singulares fuerint, sententiam excommunicationis incurrant: si verò uniuersitas, ecclesiastico subiaceat interdicto.

DE POENIS.

TITVLVS IX. CAP. I.

De veteri jure poterit Archiepiscopus, cum in provincia sua jurisdictionem suam exsequitur, punire notorios iniuriantes, sibi, nunciis, & familia sue, si per id sua jurisdictione impeditur: alias non, nisi consuetudo amplius tribuat: sed hodie tales iniurias puniunt, etiam si jurisdictionem non impediunt. b. d.

Innocentius IV.

Romana f ecclesia: & infra. Licet autem Remen. Archiepiscopo suam Provinciam visitanti, eos, qui tunc sibi, vel suæ familia, aut aliis, quos propter hoc per eandem provinciam dirigit, & etiam

a Al. fuerit. b Et an appellatione Episcopi venias electus, vide Felin. in cap. eam re. de rescript. vers. tertio restringitur. c al. ita: nulla die. d Vide l. librorum. h. quod tamen Cassius. ff. de leg. 3. Bari. in l. Labeo. ff. de sup. le. e al. episcorum. f Vid. Alex. consil. l. i. incip. circa primum dubium, unde intelligi quare do quis possit esse iudex in propria causa.

quando concilium convocat, eos, qui nunciis suis, quos pro illo vel aliis per Provinciam ipsam sua debita jurisdictione utendo transmittit, injuriari praesumunt: si hac occasione sua in his impediatur jurisdictione, pro injuria hujusmodi (dummodo existat notoria) propria auctoritate punire, nisi amplius ei de Remensis ecclesie consuetudine competere dignoscatur. Sibi etiam & metropolitanis aliis in suis provinciis (dum sic in illis jurisdictionem exercent) puniendi manifestas & notorias offensas, tunc eisdem illatas vel suis (etiamsi exinde impediri jurisdictionem hujusmodi non contingat) libera sit de nostra speciali concessione facultas.

CAP. II.

Decet hoc decretum, quibus assistentibus fieri debeat degradatio, de quibus vestibus, ornamentis, libro & instrumentis in degradatione fiat expulsi, & quibus verbis utatur ipse degradatus, loann. And.

Bonifacius VIII. Interim. Episcopo.

Degradatio a qualiter fieri debeat, a nobis tua fraternitas requisivit. Super quo tibi taliter respondemus, quod verbalis degradatio seu depositio ab ordinibus vel gradibus ecclesiasticis est a proprio Episcopo sibi assistente, in degradatione clericorum in sacris constitutorum ordinibus, certo Episcoporum numero, definito canonibus, facienda: quanquam proprii Episcopi sententia sine aliorum Episcoporum presentia sufficiat in degradatione eorum, qui minores duntaxat ordines receperunt. Actualis vero sive solennis caelestis militie militis, id est clerici degradatio (cum ad eam fuerit procedendum) fiet, ut ex auctoritate eius, qui militie deferuit armate, cui militaria detrahuntur insignia, sicque a militia remotus castris ejicitur, privatus consortio & privilegio militari. Clericus igitur degradandus vestibus sacris indutus, in manibus habens librum, vas, vel aliud instrumentum seu ornamentum ad ordinem suum spectans, ac si deberet in officio suo sollemniter ministrare, ad Episcopi presentiam adducatur: cui Episcopus publice singula, sive sint vestes, calix, liber, seu quavis alia, quae illi juxta morem ordinandorum clericorum, in sua ordinatione ab Episcopo fuerint & tradita, seu collata, singulariter auferat, ab illo vestimento seu ornamento, quod datum vel traditum fuerat ultimo inchoando, & descendendo gradatim degradationem continuet usque ad primam vestem, quae datur & in collatione tonsurae, tuncque radatur caput illius seu tondeatur, ne tonsura seu clericatus vestigium remaneat in eodem. Poterit autem Episcopus in degradatione hujusmodi uti verbis aliquibus ad terrorem, illis oppositis, quae in collatione ordinum sunt prolata, dicendo Presbytero haec vel similia verba in remotione planctus: Auferimus tibi vestem sacerdotalem, & te honore sacerdotali privamus: sicque in remotione reliquorum insignium similibus verbis utens in ablatione ultimi, quod in collatione ordinum fuit primum, infra scripto, vel alio simili modo pronunciet sive dicat: Auctoritate Dei omnipotentis Patris & Filii & Spiritus Sancti, ac nostra, tibi auferimus habitum clericalem, & deponimus, degradamus, spoliamus, & eximus te omni ordine, beneficio & privilegio clericali.

CAP. III.

Quamvis inventio carceris suis ad custodiam: tamen potest quis puniri poena carceris perpetuo & ad tempus. Io. And.

Idem.

Quamvis ad reorum custodiam non ad poenam carceris specialiter deputatus esse noleatur: Nos

^a Qualiter hodie fieri possit degradatio, vide conc. Trid. sess. 13. de reform. c. 4. addit. ceteris in c. 1. sup. de heret. eod. lib. b al. fuerint. c al. traditur. d Vide lo. Ananiam in c. a nobis. de apost. & Fel. in c. cum sit. de for. compet.

tamen non improbamus, seu convictos (eorum casibus & personis, ceterisque circumstantiis provida deliberatione pensatis) in perpetuum vel ad tempus, poena carceris expedire, carceri mancipes ad poenitentiam pergendam.

CAP. IV.

Terna alicui imposta, & eius posteris, non extenditur ad ipsorum linea familiae: nisi aliud in jure, vel sententia sit expresse h. d. Zen.

Idem.

Vicunque alicui & eius filius seu posteris alicui, in certam generationem poena imponitur ad hanc ne vel a jure, poena ipsa eos tantum afficit, qui per masculinam, non per femininam lineam descendere descenduntur. Nisi aliud in jure vel sententia sit expresse.

CAP. V.

Tertio puniunt insequentes, percutientes, aut capientes Cardinales, & ejus crimini facti. Secundo, eorum filii & nepotes. Tertio, ipsi insecutoribus poenam addit. Quarto, poena satisfactionem cum absolverent, facere debeant: & quid per absolutionem consequantur. Quinto, de iudic. consulari, vel imperatoris favoribus huius criminis. Sexto, ad collatas alii promeritis excedere. Septimo, poena de insequentiis clericis vel regibus famularum Pape vel Cardinalium. Octavo, poena interdicti Cardinalium. Nono, de iudic. potestate secularis nobilitatis poena legibus contra tales sui debere, & hanc consuetudinem non nisi observari: & contra factis poenam imponi. Io. And.

Idem.

Felicis recordationis Honorii Pape tertii, praedicti foris nostri vestigiis inhxerentes, quibusdam ablatiis detractis de communi fructu nostrorum constituta, hacin perpetuum valitura constitutione sancimus, ut si quis deinceps in hoc sacrilegi genus inreperit, quod sanctae Romanae ecclesiae cardinalium fuerit hostilitate insecutus, vel percussit, aut ceperit, vel socius fuerit facientis, aut fieri mandaverit, vel factum ratum habuerit, aut consilium & decorem vel favorem, aut quae receptaverit vel defensorit, eisdem eundem de reus criminis laeque majestatis perpetuo sui infamatus, & fidatus & nihilominus & bannitus, sit interdictus, nec testamenti liberam habeat facionem, nec ad cuius bona ex testamento vel ab intestato veniat, quatenus ab omni successione repulsus, publicis & repulsa confusus minus inveniat lux molitiam suam: sicut & habitaciones ejus deserta, de quibus qui eas inhabitat, dentur cuncta ipsius in rebus, nam, & ut perpetuo notam infamiam poena restetur, nullo tempore reparantur: minus et debita restet, nullus respondeat in iudicio teneatur: quousque etiam in bonis invenitur, ipsius fisci, vel temporaria deminio applicetur, ut ex illis nil transmittat ad postereros, sed potius cum ipso quodammodo dumentur & sua. Si qua vero feuda, locationes, officium vel beneficium spirituale vel temporale ab aliquibus ecclesiasticis obtinet, sit eis ipso jure privatus, quae sic libere ad ecclesiam revertantur, quod ecclesiarum rectores de ipso pro sua voluntate disponant. Quod si quis praedictorum filium vel filios habeat, nepotem, vel nepotes per rectam lineam descendentes, beneficium seu beneficium quovis beneficio (etiamsi pontificalem adeptus vel adepti fuerint dignitatem) sint eis ipso jure privati: spe promotionis omnino sublati. Nulli pra-

^a Praeter De heret. hic vide aliquos per Decretum in c. 1. de iudic. de iudic. b Vide Decretum in c. 1. de off. delegati. c Diffinitio & bannire quid significet, dicitur Augustinus de Perisio cap. 1. de Geminianus in c. 1. de heret. l. 6. & Petrus Godesfridus in Sum. de heret. c. de her. d Psalm. 82.

teretialium filiorum atque nepotum ex virili sexu de-
 scendentium ab eisdem, alicuius aperiatur janna digni-
 tatis, aut honoris ecclesiastici vel mundani, seu ad alicu-
 jus loci regimen sit ascensus: sit eis postulandi negata
 facultas, sit notorie a judicatus, & quodlibet aliud offi-
 cium seu ministerium publicum interdictum: in judi-
 ciis eorum assertio contra quenquam nihil fidei, nihil
 credulitatis inveniat, ut ad testimonium proffus reddan-
 tur indigni: sit eis ad ordines ascensus inhibitus, sit ad
 beneficium vel officium ecclesiasticum denegatus acces-
 sus b, & (ut magis famosa sit eorum infamia) ad actus
 legitimos nullus eis pateat aditus, nulla porta pandatur
 eisdem super aliquo premissis, omni & spe dispen-
 sationis adempta. Preterea nihilominus adjicimus sanc-
 tionem, ut ex infectione predicta, sicut ex injectione
 manuum violenta, ipso facto excommunicationis sen-
 tentiam quis incurrat, & tam infecutor, quam alii supra
 dicti tam mali participes, quamdiu in sua contumacia
 perdurarint, singulis diebus dominicis & festis pueris
 campis, & candelis accensis, per omnes illius loci ec-
 clesias, in quo tantum facinus fuerit attemptatum, nec non
 civitatum & diocesium vicinarum a excommunicati pub-
 lica denuncientur e: nec ab alio, quam a Romano
 Pontifice possint absolutionis beneficium obtinere, nisi
 duntaxat in mortis articulo constituti.

Quam autem fuerint absolvendi: primo sufficienter
 & idonee caveant, quod inferendae poenae parebunt, &
 auxiliante Domino poenitentiam peragent injungendam:
 deinde per omnes illius loci ecclesias principales, vici-
 norumque locorum, diebus dominicis & solennibus in-
 cedant nudi coram populo, femoralia tantum habentes,
 & serulas deferentes in manibus, cum quibus ultra ma-
 re, & ibidem acturi poenitentiam per tres annos ad mi-
 nius, nec exinde postmodum reverfuri absque sedis Apo-
 stolice licentia speciali. Verum cum talis gratiam re-
 conciliationis meruerit (beneficio absolutionis obtento)
 indulgetur ei licentia, ut suam & suorum injuriam pro-
 sequatur: & debitorum illorum, quae contracta fuerint, &
 de postmodum acquisitis repetitio non negetur. Illud
 autem non duximus omitendum, quod si quis fuerit in
 premissis nudo consilio aut simplici favore culpabilis, ju-
 dex in talem poenam metiatur ex culpa: ut secundum
 quod excessus exegerit, vindicta procedat. Ceterum,
 quia dignum est, ut nefandi ratione flagitii ultionis seve-
 ritas amplius extendatur, & propter enormitatem culpa-
 rum, plagarum modas exuberet, nec poenis solitis con-
 tentetur: statimus, ut ad collaterales fratres, videlicet
 nepotes, & pronepotes talium possit extendere poenas in
 hujusmodi nostra constitutione contentas, circumscriptio
 Romani Pontificis, prout circumstantiae rationabiles
 suadebunt.

Premissis etiam dignum censuimus annexendum:
 ut si quisquam aliquo predictorum excessuum, quen-
 quam de clericis vel religiosis nostrae familiae, vel car-
 dinalium officere forte praesumpserit, proportionetur
 poena delicto: ita quod vindicta ex aequo excessui re-
 spondente ab offensa nostrorum cohibeantur deinceps
 manus temerariae formidine ultionis, quas Dei vel no-
 stra seu fratrum nostrorum reverentia non coequet. Si
 quis vero per se vel per alium occiderit cardinalem
 (quod absit) vel deiecit causam mortis: ultra quam

premissa contineant, sic in eam potestas jurisdictionis in-
 surgat, sic rigor ultionis infiliat, quod contra vita sub-
 sidium mortis solatium invocet, vivens poena non culpa,
 vindicta speculum non offensa. Per hoc quoque secularibus
 potestatibus non adimimus facultatem utendi legi-
 bus contra tales, quas adversus sacrilegos catholici
 Principes ediderunt. quis enim locus regiminis poterit
 esse tutus, quis rector securitate gaudebit, si Romana
 ecclesia (quae omnium ecclesiarum disponente Domino
 caput est & magistra) casibus istis subicitur? si ejus filii
 speciales hujusmodi periculis exponuntur? Quem eccle-
 siae filium, quem fidei zelatorem contumelia tanta non
 tangeret, & confusio tam aspera non moveret? Porro si
 filius est, dolebit: si fidelis, matre fidei laesa laedetur.
 Quapropter si Princeps, senator, consul, potestas, vel al-
 lius dominus sive rector contra praesumptores praedictos
 praesentis constitutionis tenorem non fecerit observari:
 tam ipse, quam officiales ipsius infra menssem (postquam
 res ad notitiam eorum pervenerit) eoispo sententiam ex-
 communicationis incurrant. Civitas vero quaevis alia,
 praeter urbem, qua talia facienti vel facientibus seu praes-
 lumentibus, in his consilium vel auxilium dederit aut
 favorem, vel infra menssem saltem taliter delinquentes,
 (prout tanti facinoris enormitas exegerit, & facultas ei
 assuerit) non duxerit puniendos, pontificali & supra, sit
 eoispo dignitate privata, & nihilominus remaneat in-
 terdicta.

DE POENITENTIIS, ET REMISSIO-
 NIBUS.

TITVLVS X.

CAP. I.

Quaestores non citant aliquos, licet eos monere possint. Et in
 concedendis indulgentiis non excedant Archiepiscopi statutum con-
 ciliae generalis h. d. Zen.

Innocentius IV. in consilio Lugdu-
 nensi.

Romana ecclesia: & infra. Quae floribus a au-
 tem fabricae Remen. ecclesiae, Remen. Archiepi-
 scopus, sive ejus officiales citandi suffraganeorum
 ipsius ecclesiae subditos (quos iidem quaestores sibi resi-
 stere, aut non parere dixerint) ut super hoc compareant
 coram ipsis, nequaquam tribuant potestatem. Super
 benigna vero ipsorum receptione ac subventionem ipsi fa-
 bricae faciendae, possunt eosdem suffraganeos & alios
 Christi fideles Remen. Provinciae charitative monere.
 In concedendis quoque indulgentiis non excedat Remen.
 Archiepiscopus statutum conciliae generalis.

CAP. II.

Concessio generalis confessorum non tangit Episcopo specialiter re-
 servata, nec obtemperant consuetudini potestati quam sibi eligere confes-
 sorem. h. d. Zen.

Bonifacius VIII.

SI Episcopus suo subdito concesserit, ut sibi possit ido-
 neum eligere confessorem, ille quem is elegerit, in ca-
 sibus, qui eidem Episcopo specialiter reservantur b, nul-
 lam habet penitus potestatem: Quum in generali con-
 cessione illa non veniant, quae non esset quis verisimiliter
 in specie concessurus. Nulla quoque potest consuetu-
 dine introduci, quod aliquis praeter sui superioris licen-
 tiam confessorem sibi eligere valeat, qui cum possit sol-
 vere vel ligare.

CAP. III.

Decretalis, cum ex eod. in pluribus Episcopis indulgentibus lo-
 cum habet. h. d. Zen.

a Pradicatoris quatuor omnino sustulit conc. Trid. sess. 3. de
 refor. c. 2. in fine. & sess. 21. de refor. c. 1. b Vnde conc. Trid. sess. 3.
 de sanctissimo poenitentiae sacramento. can. 11.

a Al. notarii. b Al. ascensus. c Al. omnino d Lo-
 ca vicina qua dicantur, vide per Alex. consil. 17. l. 3. e Al. annu-
 tantur. f Quoniam in mortu articulo nulla est reservatio, arg.
 ideo omnes sacerdotes quolibet poenitentiae, a quibusvis peccatis &
 censuris absolvere possunt: ita conc. Trid. sess. 14. c. 7. ubi de casuum
 reservatione. g au. iuranti.

Idem.
Indulgentia a, quæ ab uno vel pluribus, Episcopis in ecclesiarum dedicationibus vel aliis quibuscunque casibus conceduntur, vires non obtinent b, si statutum excefferint concilii generalis.

DE SENTENTIA EXCOMMUNICATIONIS, SUSPENSIONIS, ET INTERDICTI.
 TITVLVS XI.
 CAP. I.

Judex qui excommunicat, suspendit, vel interdicat, in scriptis hoc faciat, & causam conscribat, & requisitus exemplum sententia tradat intra mensem. Qui contra fecerit, per mensem ab ingressu ecclesie & divinis est suspensus, & relaxabitur illa sententia per superiorem absq; difficultate, & condemnabitur lator in expensis, & aliis poena condigna. Si sic suspensi celebrant ut prius, sunt irregulares: nec absolvantur ab alio quam Papa. b. d. Ioan. And.

Innocentius IV. in concilio Lugdunensi.

Cum e medicinalis sit excommunicatio, non mortalis: disciplinans, non eradicans: dum tamen is, in quem lata fuerit, non contemnat: caute provideat iudex ecclesiasticus, ut in ea ferenda ostendat se prosequi, quod corrigentis fuerit d & medentis. Quisquis igitur excommunicat, excommunicationem in scriptis proferat, & causam excommunicationis expresse conscribat, propter quam excommunicatio proferatur. Exemplum vero huiusmodi scripturæ teneatur excommunicato tradere intra mensem, si fuerit requisitus, super qua requisitione fieri volumus publicum instrumentum, vel literas testimoniales confici sigillo authentico configaatas. Si quis autem iudicum huiusmodi constitutionis temerarius extiterit violator, per mensem unum ab ingressu ecclesie e, & divinis officiis noverit se suspensum. Superior vero, ad quem recurritur, sententiam ipsam sine difficultate relaxans f, latorem excommunicato ad expensas, & omne interesse condemnet, & alias puniat animadversione condigna ut poena docente dicant iudices, quam grave sit excommunicationum sententias sine maturitate debita fulminare. Et hæc eadem in suspensionis & interdicti sententias volumus observari. Caveant autem ecclesiarum prelati & iudices universi, ne prædictam poenam suspensionis incurrant: quoniam si contingeret eos sic suspensos divina officia exequi sicut prius, irregularitatem non effugient iuxta canonicas sanctiones: super qua non nisi per summum pontificem poterit dispensari.

CAP. II.

Qui petit absolvi ad cautelam, docens excommunicationis sententiam in se latam esse nullam, absolvetur cuiuscumque, contradicte non obstante: nisi dicatur & probetur intra octo dies excommunicatus pro manifesta offensa. Qui probat se excommunicatum posse appellacionem, probatione pendente in iudicio evitabitur, extra iudicium vero non. b. d. Ioan. And.

a Vide B. Thom. in questionibus additis ad 3. part. q. 16. art. 3.
 b Vide l. i. jurandum quid ex conventione. §. 1. ff. de iur. jur. & l. falsus. ff. quod cum sal. in. Font. c. Vide v. c. Trid. sess. 25. de reform. c. 3. & cur excommunicatio dicatur medicinalis, luculenter docet Ioannes Roffensis adversus Lutherum, art. 2. & Covarruvias in cap. alma mater. de sentent. excomm. l. 6. in. tit. d. al. est. c. Nota hic ex mente Dominici, quod non poterit domi in vrayrio celebrare. Font. f. Vide l. prelatum. C. de sent. & inter. 3. in. iud. Font.

Idem in eodem.

Solet a à nonnullis in dubium revocari, an cum aliquis per superiorem absolvi postulat ad cautelam, dum in se latam excommunicationis sententiam affectu esse nullam, sine contradicte obstatulo minus eide beat absolutionem impendi? Et ante absolutionem huiusmodi is, qui se offert in iudicio probaturum se posse appellacionem legitimam excommunicatione innotatam, vel intolerabilem errorem in sententia fuisse patere expressum, sit in ceteris (excepto probationis illius articulo) evitandus. In prima igitur dubitatione sic statim observandum, ut petenti absolutio non negetur, quamvis in hoc excommunicator vel adversarius se opponat: nisi cum excommunicatum pro manifesta dicit offensâ. In quo casu tertium octo dierum indulgetur sic dicenti: ut si probaverit quod opponit, non retractet sententiam, nisi prius sufficiens præstetur evictio vel competens cautio dearendo iuri, si offensâ dicit proponatur. In secunda vero quæstione statim, ut is, qui ad probandum admittitur, pendente probationis articulo, in ceteris, quæ ut actor b in iudicio attentaverit, interim evitetur. Extra iudicium vero in officio postulationibus, & electionibus, ac aliis legitimis actibus nihilominus admittatur.

CAP. III.

Excommunicatio lata in participatione excommunicati in locutione & similibus (canonica monitione non præmissa) non tenet. Ioan. And.

Idem in eodem.

Statuimus e, ut nullus iudicum participans communi excommunicatus ab eo, in locutione & aliis, quibus ligatur participans excommunicatione minori, attentionem canonicam excommunicato majore excommunicatione præsumat: falsis constitutionibus contra illam legitime promulgatis, qui in crimine præsumunt participare damnato. Quod si ex locutione & aliis quibus participans labitur in maiorem, excommunicatus forte indurecat: poterit iudex post monitionem canonicam huiusmodi participantes consimili damnare canonice. Aliter autem in participantes excommunicato potest non teneat: & proferentes poenam legitimam poterit formidare.

CAP. IV.

Episcopi nullam interditi vel suspensio incurram sententiam nisi in sententia sint expressi. b. d. Ioan. And.

Idem in eodem.

Quia periculum est Episcopis & eorum successoribus, propter executionem pontificalis officii, quod frequenter incumbit, ut in aliquo casu innotuit vel suspensionis incurram sententiam ipso facto: Nos deliberatione provida duximus statuendum, ut Episcopi & alii superiores prelati nullam constitutionem occasione, sententia sive mandati prædictam incurram sententiam ulatenus ipso iure: Nisi in ipsis de Episcopis expressa mentio habeatur.

CAP. V.

Huius decretali quing. sunt dicta. Trium quid Archiepiscopus sententia lata à subditis foris suscipiatur, nisi hoc habeat de consuetudine, non relaxat. Secundum, quod generalis sententia Archiepiscopi ligat tantum subditum, quod pro præteritis vel præsentibus culpa, non rationem præteritum, ab eis lata sententia est innotuit. Quartum, quod pro præteritis culpa vel iam commissa, scilicet nisi satisfactum, excom-

a Vide Abb. Felin. & alios in c. Apostolica. ext. de excep. ubi multa tradunt de absolutione ad cautelam. b. d. de part. b. Vide Dec. in c. intelleximus. extra de iudicio. c. De part. capantibus cum excommunicato. v. d. c. fecit. Apost. ubi. q. 1. & ibi late Turret. & B. Thom. in questionibus additis ad 3. part. q. 1. art. 1. & 3.

munire non debent: nisi mora, culpa, vel offensa, vel alia iusta causa subsit. Quinimo, quid in universitatem vel collegium non feratur excommunicationis sententia: sed in illos, qui culpabiles existunt. Ioan. And.

Idem.

Romana ecclesia: & infra. Ceterum interdicti, suspensionis, vel excommunicationis sententias latis ab officialibus Archidiaconorum, seu quibuslibet aliis jurisdictionem habentibus, suffraganeorum Remen. ecclesie subditis, Remen. Archiepiscopo & ejus officiales (omissis ipsis excommunicationibus) non relaxent: salva contraria super hoc consuetudine, si quam habent. Porro excommunicationem sententia à Remen. Archiepiscopo, suisque officialibus generaliter promulgata, subiectos ejusdem jurisdictioni Archiepiscopi tantum ligant. Sed nec in specie nec in genere pro culpis & offensis præteritis vel presentibus, excommunicationum sententias absque competentis monitione præmissa promulgent, & si contra præsumpserint, injustas noverint esse illas. Caveant etiam, ne tales sententia excommunicationis, sive specialiter, sive generaliter, in aliquos pro futuris culpis, videlicet si tale quid fecerint, vel etiam pro jam commissis sub hac forma, si de illis intra tale tempus minime satisfecerint, profertur presumant: nisi mora in exhibenda satisfactione vel culpa seu offensa præcesserit, quibus merito adiungendam satisfactionem hujusmodi, & taliter prohibenda similia inducantur: aut alia rationabilis (quam in ipsis sententiis exprimant) causa subsit. In universitatem vel collegium profertur excommunicationis sententiam penitus prohibemus: volentes animarum periculum vitare, quod exinde sequi posset, cum nonnunquam contingeret innoxios hujusmodi sententia ireturi: sed in illos dumtaxat, de collegio vel universitate, quos culpabiles esse confiterit, promulgentur.

CAP. VI.

Prælati contra potentiam temporalem etiam spirituali gladio, sicut ecclesiastica censura, se tueri possunt. h. d. Ioan. And.

Idem in eodem. c.

Dilecto filio Decano Aurelianensi: & infra. Præterea cum omnes leges, omniaque jura vim vi repellere, cunctisque sese defendere permittant, licuit & utique ipsi Decano (si prædictus ballivus eum bonis suis mundanis injuriose spoliare, vel ea violenter occupare præsumpserit, ut superius est exprellum) contra illius violentiam injuriamque se tueri. Et quoniam adversus ejus nimiam potentiam sufficiens temporalis defensio si vis forte non aderat, potuit se etiam spiritualiter, gladio videlicet urendo ecclesiastico, defendere, ac recurrere propter hoc ad arma spiritualia, que sunt ecclesie propria, & pro suo munimine illis uti: præsertim cum dictus ballivus post latis in eum ab eodem Decano ex aliis causis excommunicationis sententias (sicut idem Decanus asseruit) ipsum tanquam eandem provocatus, sententiis ipsis contemptis, bonis spoliasset eundem: & propter hoc postmodum ipse Decanus sententiam tulerit interdicti, tanquam spirituali se mucrone defendens contra illius injuriam & violentiam, sibi ab eodem occasione prædictarum sententiarum, & in ipsarum contemptum illatam. Et quidem cum liceat cuilibet suo vicino vel proximo pro repellenda ipsius in-

a Alia: Idem in eodem, al. sta: Innocentius quartus, in concilio Lugdunensi. b Dicitur, excommunicationis, deest in antiquioribus exemplaribus impressis. c in manifestis, desunt hæc duo verba, in eodem. d Vide Decanum eundem non ab homine in primo not. de jud. & in i. significasti, de off. deleg. e Hæc verba, ab eodem Decano: desunt in manifestis.

juria suam impartiri auxilium; imò si potest & negligit, videatur injuriantem fovere, ac esse particeps ejus culpa: licuit profecto ipsi Decano proprio sibi met subvenire subsidio. & suamet temporalem injuriam sua propria spiritali defensionetueri: sicque utrumque quodammodo gradium & temporalem & ecclesiasticum, alterum videlicet altero adjuvare: maxime quia hi duo gradus consueverunt (exigente necessitate) sibi adinvicem suffragari, & in juvamen alterius subventionem mutua frequentius exerceri.

CAP. VII.

Excommunicatos à subditis suffraganeorum, Archiepiscopi non possunt absolvere: sed excommunicatos à suffraganeis vel officialibus bene, si ad eos appellatum fuerit. h. d. Ioan. And.

Idem.

Venerabilibus: & infra. Ceterum Rothomagen. Archiepiscopo vel ejus officiali non licet excommunicatos ab Archidiaconis vel aliis subditis suffraganeorum ipsius Archiepiscopi (cum nec excommunicantium nec excommunicatorum sint iudices) absolutionis beneficium impartiri: excommunicatos autem ab ipsis suffraganeis vel eorum officialibus possunt absolvere, si ab ipsis litigantibus ad eos a fuerit provocatum. Neutra verò partium appellante, si qua ipsarum per Archiepiscopum vel ejus officialem ab excommunicatione contra eam lata, pro reliqua postulet se absolvi: vel alias coram eis de parte adversa querimoniam sine appellationis interpositione deponat: non est in hoc ab ipsis (cum sui non sint iudices) audienda. Sed si excommunicatus deponat apud eos de suffraganeo, ut imponatur ei poena, & pro suo interesse super injusta excommunicatione querelam, audire utique debent eum: secus autem si conque- ratur de ipso, ut relaxetur hujusmodi sententia contra se ab eo pro alio promulgata: quoniam tueri hanc causam non ad ipsum suffraganeum, sed ad eum pro quo est sententia lata, spectat. Attamen si suffraganeus vel extra judicium pro suorum defensione b jurium, vel etiam in judicio ex suo procedens officio c, inquirendo videlicet vel simile quid agendo, aliquem excommunicet: in hoc casu conveniendus est ipse suffraganeus coram Archiepiscopo, vel ejus officiali: quia ipsius interesse defendere causam suam.

Archiepiscopus in casibus, in quibus jurisdictionem habet, ante cognitionem causæ absolvit excommunicatum ad petitionem partis, vel ex officio, nisi dicatur excommunicatus pro manifesta offensa vel contumacia: & contumacia præsumpta & manifesta ponit exempla. h. d. Ioan. And.

Porro Archiepiscopus vel ejus officiales excommunicatos à suffraganeis, semper antequam audire causam incipiant, in casibus, in quibus eis jurisdictio competit, juxta ecclesie formam, debent absolvere: utpote si post diffinitivam fuerit excommunicationis sententia promulgata, & ad eos a fuerit appellatum: exceptis casibus, in quibus jura prohibent post sententiam appellare. Similiter si suffraganeus extra judicium excommunicet aliquem pro ejus offensa, vel pro sui defensione juris, & super hoc querimoniam ille proponat, est ille prius juxta formam ecclesie absolvendus: nisi suffraganeus probaturum se offerat, quod pro manifesta offensa excommunicationis eum vinculo innodavit. Idem est, etiam si quenkumque pro præsumpta contumacia (videlicet quia citatus præfixo sibi termino non comparuit) excommunicatione constingat:

a Amplius in alio casu no. ut per Abbatem in ca. 10. literis, de off. deleg. ubi vide omnino Decanum. b Vide no. in cap. novit, de off. leg. & in c. ex parte supra de verb. signi. Font. c Vide in no. c. humilitu, de major. & obedi. h. d. in l. de adult. ff. Extran. & Alapfo.

quia si sit ligatus, proposita querimonia a petat ab Archiepiscopo se absolvi, sive quando suffraganeus ex suo processit officio, sive quando est ad ipsum Archiepiscopum ante sententiam diffinitivam appellatum, & ab adversario proponatur, quod absolvendus non sit, nec panti ei debeat iudicii aditus, nisi prius expensas restituat, & iudicio sibi exhibeat cautionem: ipseque respondeat, quod recte contumax repntari non debet, pro eo quod in itinere captus, vel etiam alio impedimento detentus in termino comparere nequivit: tunc protinus sibi iuxta formam ecclesie, beneficium debet absolutionis impendi. Secus autem si se contumacem constiteat, vel alias de contumacia sua constet, quia forte praxiderat in iudicio quod minimè compareret: tunc enim (cum manifesta sit contumacia, & manifesta reputetur offensa) non est ei (nisi primò expensarum satisfactione, ac de stando iudicio cautione praestita) absolutio impendenda. Et hoc ipsum est in similibus observandum: sicut si aliquis ad certum locum citetur, & ille proponat ipsum non esse sibi tutum, & iudex postea in eum (quia non probavit hoc, nec comparuit) sententia excommunicationis promulget: nam tunc si excommunicatus ipse ad superiorem appellet, & ante omnia se ab eo petat absolvi (cum probare coram eo velit ipsum locum non existere sibi tutum) in hoc est proculdubio audiendus, cum praesumpta solummodo ejus contumacia videatur. Sed si iudex pronunciasset locum illum esse idoneum & securum, & ille non comparuisset, ac ideo excommunicasset eundem: ipse postmodum super hoc (nisi post latam interlocutoriam intra decemium provocasset) nullatenus audire debet.

Excommunicatio lata post appellat. interpositam ex causa probabilis, non statim pronuntiat nulla: sed fieri potest relaxatio ad cautelam, etiam antequam incipiat de veritate causae cognoscere. Item si dicatur lata per intolerabilem errorem, & in contrarium error ille probabiliter defendatur. Joan. And.

Sed si ex causa legitima seu probabili quis appellet, puta quia locus non est tutus, & post appellationem huiusmodi excommunicatione ligetur, ac deinde constet superiori, quod ad ipsum extali causa existit provocatum: non tamen illico pronuntiare debet excommunicationis sententiam fore nullam, sed potest eam ad cautelam iuxta formam ecclesie relaxare.

Si certum est excommunicationem esse iustam, sit remissio: si certum est eam iniustam, non sit: si est dubium, fieri potest relaxatio: sed honestius est remittere, tenet tamen relaxatio, ubi Archiepiscopus est iudex, licet non fiat remissio. h. d. Joan. And.

Sane si certum est excommunicationis sententiam esse iustam, velut cum propter manifestum excessum est in aliquem promulgata, superior iudex (nisi periculum sit in mora) excommunicatum ad excommunicatorem prorsus remittere debet: nec debet eum absolvi, nisi excommunicator requisitus malitiosè illi absolutionis beneficium denegerit exhibere. Si vero constet huiusmodi sententiam esse iniustam, nequaquam remittendus est ad suum excommunicatorem excommunicatus, sed debet sine difficultate aliqua mox absolvi. Quod si dubitetur, utrum iustus sit vel iniustus, superior (nisi excommunicatori deferat) relaxare iuxta formam ecclesie potest illam: quanquam honestius & convenientius agat, si ei deferat in hoc casu. Vbi autem superiori competit de excommunicatione cognoscere, absolutio seu relaxatio, quam ipse fecerit, tenet, licet forsitan sit iusta: quoniam etli contra jus litigatoris, non tamen contra jus constitutionis absolvi.

Archiepiscopus in casibus, in quibus excommunicare potest, si considerato habet, emendas pecuniarias exigere potest. h. d. Joan. And.

a Ter viam supplicationis, restitutionis in integrum, appellationu. Dom. Font. b Al. fore.

Denique à subditis suffraganei emendas pecuniarias a potest Archiepiscopus secundum consuetudinem regionis exigere, in casibus, in quibus ei licet eos excommunicationis vinculo innodare.

Summarum supra in §. sed si ex causa ibi videat.

Potest quoque Archiepiscopus beneficium absolutionis iuxta formam ecclesie nonnunquam impendere ad cautelam: utpote si asseritur in excommunicationis sententia, intolerabilem errorem fuisse patenter expressum, id est, aliquid sub vi præcepti vel mandati aperte in ea contineri, quod communiter vel in suo genere est peccatum: veluti si dicat forte aliquis, se à suffraganeo excommunicatum fuisse, pro eo quod elemosinam pauperi tribuebat, vel quia faciebat aliquid aliud, quod in se bonum est, aut quia non operabatur id, quod suo alio illicitum est & pravum, & suffraganeus ipse asserat, quod pro digna & rationabili causa, vel pro conferendo vel exequenda iustitia hoc illi prohibuisset, vel etiam iunxisset: nam tunc Archiepiscopus ad cautelam absolvi potest eum.

Summarium habet supra in §. Sed si ex causa ibi vide.

Similiter si aliquis proponat se ante diffinitivam sententiam in iudicio, vel extra, post appellationem ex causa legitima interpositam, vinculo excommunicationis addictum: potest Archiepiscopus, postquam sibi de hoc constiterit (etiam priusquam incipiat de veritate causae appellationis cognoscere) absolutionem illi beneficium ad cautelam iuxta formam ecclesie impatiri.

CAP. VIII.

Iudex ecclesiasticus compellit iudicem laicum repellere excommunicatos ab actibus iudiciorum sibi prohibita. h. d. Jo. And.

Alexander IV.

Decernimus, ut iudices seculares per censuram ecclesiasticam ab ecclesiasticis iudiciis (canonica remissione praemissa) repellere excommunicatos ab agendis patrocinando & resistendo in suis curiis & iudiciis compellantur.

CAP. IX.

Non valet excommunicatio lata in participantem, nisi fuerit monitus nominatim. Et canonica monitio dicitur, qua habet intervalla: nisi necessitas facti aliud suadeat. hoc dicitur Joan. And.

Gregorius X. in concilio generali Lugdun.

Constitutionem felicis recordationis Innocentii quarti, prædecessoris nostri, quæ prohibet participantem & excommunicatis ea participatione, qui sunt minorem excommunicationem induit (monitio canonica non praemissa) majori excommunicatione agere, decernens promulgatam aliter excommunicatis sententiam non tenere: ad tollendum omnia iuris quævis scrupulum declarantes decernimus, ita demum esse monitionem canonicam in hoc casu, si alius sit servatis, eos qui monentur, exprimat nominatim. Statuimus quoque, ut inter monitiones, quas (ut canonice promulgetur excommunicationis sententia) statim per praemitti, iudices live monitionibus tribus utantur, sive una pro omnibus, observent aliorum dierum competentia intervalla: Nisi facti necessitas aliter ea servatis moderanda. d

CAP. X.

Relatio ad cautelam, in generali interdictione non habet locum. h. d. Domin.

a De Anch. hic remittit ad 23. q. 5. s. v. 21. q. 1. si quis excommunicatus restituerit, vel erogare in pauperes: quia mali est quæ situm. ca. cum sit. de iuda. Font. c Vidi Font. Art. 1. ff. de ver. obl. ca. lex divina 27. q. 2. Et mutis dicitur loqui etiam: nisi lex expresse meminit de ver. cap. cum apud. de spons. Font. d Vidi Bald. in l. de prec. imp. off. Dom. Font. Item

Idem in eodem.

Præsentem generali declaramus edicto, beneficium relaxationis ad cautelam quoad interdicti sententias in civitates, castra vel quolibet alia loca, sive terras aliquas generaliter promulgatas, locum aliquatenus non habere.

CAP. XI.

Primò excommunicat certis limitatombus dantes licentiam offendendi in personis vel rebus suis, vel suorum: exercentes contra aliquos ecclesiasticam censuram, vel exerceri facientes, vel illam servantes. Secundò ibi, eadem, penam prorogat ad utentem, vel motu proprio ad agentem. Tertio, qui autem, penam aggravat, h. d. Ioan. And.

Idem in eodem.

Quicumque pro eo, quòd in Reges, principes, barones, quobiles, ballivos, vel quoslibet ministros eorum, aut quoscumque alios excommunicationis suspensionis, seu interdicti sententia fuerit promulgata, licentiam alicui dederint occidendi, capiendi alias in personis, aut bonis suis, vel suorum, & gravandi eos, qui tales sententias protulerunt, sive quorum sint occasione prolata, vel easdem sententias observantes, seu taliter excommunicatis communicare volentes (nisi licentiam ipsam se integra revocaverint, vel nisi ad bonorum captionem occasione ipsius licentia sit processum, nisi bona ipsa fuerint intra octo dierum spacium restituta, aut satisfactio pro ipsis impensa) eo ipso sententiam excommunicationis incurrant. Eadem quoque sententia sint innodati omnes, qui ausi fuerint prædicta licentia data uti, vel aliquid præmissorum, ad quæ committenda dari licentiam prohibuimus, alias commiserint suo motu. Qui autem in eadem sententia permanserint duorum mensium spacio, extunc ab ea non possint, nisi per sedem Apostolicam, absolutionis beneficium obtinere.

CAP. XII.

Si malefactor captus à iudice laico dicit se clericum, huius rei cognitio ad iudicem ecclesiasticum spectat. Et si notorie, vel publica fama, vel communi estimatione habeatur pro clerico, statim sit remissio. Item si prius se gerebat pro clerico, & modo deprehensus fuit in habitu clericali. Si autem prius gerebat pro laico, licet modo in clericali habitu deprehensus fuerit, non sit remissio, donec fuerit de clericatu probatum, sed interim contra eum iudex in nullo procedat, h. d. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

Si iudex à laico malefactorem captum detineat, & in se clericum dicens ad curiam ecclesiasticam petat remitti, vel curia ipsa eum tanquam suum clericum repetat, iudice illum inscientem clericum, ac ob hoc minime remittendum: dubitationis huiusmodi an scilicet sit, qui reperitur clericus, ad iudicem ecclesiasticum (quia de ecclesiastica & spiritali, vocato tamen iudice seculari, vel alio, cuius interest) cognitio pertinet. Et si notorium fuerit, quòd idem malefactor sit clericus, qui huiusmodi privilegio gaudere debeat, statim absque alia cognitione, vel fama publica de hoc extiterit, aut ipse pro clerico communiter habebatur: in continenti etiam ante cognitionem de clericatu, ecclesiastica curia debet reddi. Idem esse censurus sit eius ipse ante deprehensionem pro laico publice se non gerens, deprehensus fuit in habitu clericali, tonsuram videlicet, & vestes deferens clericales: nam talem debemus clericum (donec constet de contrario) reputare.

a Vide Bald. in l. hu. rebu. ff. sol. matrim. Bar. in l. nam & Ser. vius. ff. de neg. gest. & l. quoniam multa. C. ad leg. jul. de vi. & c. sic nob. de testib. Font. b Vide Alex. cons. 81. l. et cons. d. a. Bald. in l. si qua per caluomiam. C. de Episcop. & cleric. canonibus, in e. cum non ab homine. ext. de iud. late Covarr. in pract. quest. c. 33. & Grammaticum de casu.

Sicut de illo, qui in possessione ingenuitatis existit, si dicatur ab alio libertinus, legalis sanxit auctoritas, ut probandi necessitate non ipse, sed adversarius adstringatur. Iustum est enim ut ipse talis, quem gestat ex habitu (quousque appareat aliud) presumatur, qualis is esse, cuius fert habitum, comprobatur. Ex stigmate namque consueto Fabricenlibus & imprimi, latitans Fabricensis agnosciunt. Et custodes aquarum (quos hydrphylicae nominant) quæ eis insigni solet annotatione signati, manifesti sunt omnibus, & angaticum nomine non tenentur. Isque status alicujus esse videtur, in quo ipse deprehenditur, donec contrarium doceatur. Non sic autem volumus observari, si ante deprehensionem pro laico publice se gerebat, ac pro tali communiter habebatur, quamvis deprehensionis tempore repetitus fuerit in habitu clericali: tunc enim restituendus non est, quousque fidem de titulo fecerit clericali, cuius eidem probationis onus incumbat, propter presumptionem, quæ adversus ipsum orta est ex declaratione laicalis habitus præcedenti. Contra eum tamen interim quivis processus iudicis penitus conquiescat.

CAP. XIII.

Non tenet suspensio vel interdictum lata in participantes, nec præmissa mutatione canonica, h. d. Ioan. And.

Idem.

Statutum Gregorii Papæ X. factum ad declarationem constitutionis Innocentianæ, quæ prohibet participantes excommunicatis ea participatione, quæ solum è minore inducit, majore excommunicatione ligari monitione canonica non præmissa: in suspensionis & interdicti sententia non præmissa: in suspensionis & interdicti sententia (quæ pro huiusmodi participatione, plerumque ab ordinariis vel delegatis à iudicibus promulgantur) præcipimus inviolabiliter observari. Decernentes easdem sententias non tenere aliter promulgatas.

CAP. XIV.

Ter negligentiam non prosequenti debito tempore appellationem, excommunicatio post eam lata non convalescat: sed potius tunc de vincari, & debetis vincari, donec de sententia docuerit, h. d. Ioan. And.

Idem.

Licet excommunicationis sententia post appellationem legitimam promulgata, per negligentiam appellantis, appellationem suam minime prosequentis, non ratificetur, nec etiam convalescat: excommunicatus tamen nominatim, vel specialiter & expresse, qui post appellationem legitimam excommunicationis sententiam asserit in se latam: si appellationem eandem intra tempus e, ad ipsam prosequendam ab homine, vel à iure statutum, non fuerit (ut debuit) prosecutus, lapso eodem tempore excommunicatus publice nunciari, & nedom in judicialibus, sed etiam in extrajudicialibus evitari, ac à legitimis actibus removeri debet, quousque quòd post appellationem legitimam excommunicatus fuerit, vel aliàs de ipsius sententia docuerit nullitate.

CAP. XV.

Tractus capi faciens & includens, etiam per laicos, clericum nondum incorrigibilem, excommunicatus non est: nec etiam ipse capientes. Secundò dicitur, si toto dat fidei iussorem de parendo iure, detineri non debet: nisi iusta causa id suadeat, h. d. Ioan. And.

a Vide Alciatum l. i. pro intermissis, verbo militia. b V. de e. suam de ord. cog. l. q. sens. C. ad l. Juliam de plag. c al. famam. d Nota quòd delegati possunt excommunicare, suscipiendos, interduttore: quanquam hoc in literis delegationum non exprimitur, secundum Doct. vide not. super eod. statutum Font. & 134. Albat. in c. testimonium, ext. de testib.

Hhh

Smissos excessus, etiam per laicos capifacias, & eos (ne fugiant) in carcere poena debita postea castigandos includas: te vel capientes eosdem (licet nondum appareat incorrigibiles illos esse) nulla credimus excommunicatione innodari. Cum in his (nisi alias ex proposito excedatur in ipsis) temeritas vel injuria nequeat deprehendi. Eosdem quoque clericos si de parendo juri tibi si de jussoriam dederint cautionem, detinere non debes: nisi excessus enormitas, vel alia causa rationabilis eos suaverit detinendos.

CAP. XVI.

Interdicta clero non est interdictus populus, nec e converso. Interdicta civitate propter delictum domini, cives non interdicti: extra ipsam audiunt divina. Interdicta populo singulares de populo intelliguntur interdicti. h. d. Joan. And.

Idem.

Sententia interdicti proferatur in clerum, non intelligitur (nisi aliud sit expressum in ea) interdictio ipsorum, alius licite admittitur ad divina. Ceterum cum propter delictum domini, vel rectoris, est civitas interdicta, cives ejusdem (qui culpabiles non existunt, dummodo & ipsi propter dominum, vel rectorem puniendum in eis non fuerint interdicti) possunt extra ipsam licite interesse divinis. Cum vero alicujus terrae populus interdictio nodatur, singulares ex eo personae, quas interdictas esse constat, (ne sententia effectu careat, cum divinorum iudicio, & sacramentorum perceptio populo ut universis non competant) non debent alicubi (cassus expressis a jure duntaxat exceptis) audire divina, vel ecclesiastica recipere sacramenta.

CAP. XVII.

Interdicta civitate, suburbia & continentia aedificia dicuntur interdicta. Et interdicta ecclesia, capella contigua, & coemeterium contiguum dicitur interdictum h. d. Joan. And.

Idem.

Si civitas, b. castrum, aut villa, subjiciantur ecclesiastico interdictio, illorum suburbia, & continentia aedificia eo ipso intelligi volumus interdicta. Nam licet praedicta videantur aliis murorum ambitu terminari, hoc tamen casu ne vilipendi valeat sententia interdicti (quod fieret si posset in ipsorum suburbis, vel continentibus aedificiis licite celebrari, ut prius) expedit interpretationem fieri latiore. Ratione quoque simili si sit ecclesia interdictio supposita, vel subiecta, nec in capella ejus celebrari, nec in coemeterio ipsius eidem ecclesiae contiguus poterit sepeliri. Secus si ei contigua non existant.

CAP. XVIII.

Celebrans scienter in ecclesia polluta, vel presente excommunicato majore excommunicatione, irregularitatem non contrahit. Domin.

Idem.

IS, qui in ecclesia sanguinis aut feminis effusione polluta, vel qui praesentibus majore excommunicatione nodatis, scienter celebrare praesumat, licet in hoc temerariè agat, irregularitatis tamen (cum id non sit expressum in jure) laqueum non incurrit.

Scienter celebrans in loco interdicto, in casibus non permisso, irregularitatis & ineligibleitatis est h. d. Dom.

^a Vide Al. cons. l. d. r. incip. videtur super primo dubio. & cons. 149 l. b. incip. in causa inquisitionis. ^b Ex an appellacione civitatis veniant terra sibi recommendata, vide Ancha. in Cl. ne Roman. h. sane de stell. ubi offerit non venire. & qua sit ratio, vide Cur. in cons. 204. l. 1. & quid veniat appellacione civitatis, tradit Fel. in s. Rodolphus. xxi. de rescript. ^c Has duo verba, supposita vel, de jure in manu. eod.

Is vero, qui scienter in loco celebrat supposito interdicto (nisi super hoc privilegiatus existat, aut à jure de concessum eidem) irregularitatem incurrit: à qua requirit per alium, quam per Romanum Pontificem liberari, & adeo efficitur ineligibleis, quod nec ad eligendum cum aliis debeat admitti.

CAP. XIX.

Tempore interdicti christiana de cano. domini. consuetudo non dicit.

Idem.

Quoniam a in baptismo & confirmatione (quae etiam pueris, sed adultis, propter mortis periculum, exhiberi possunt licite, tempore interdicti) christiana nomen unione: posse (licet tunc interdicta existat) christiana die eccana domini conferri, dubium non existit.

CAP. XX.

Suspensus ab ingressu ecclesiae, in ea divina celebrari, est irregularis. Et mortuus impotenti: suspensus ab ingressu, non est irregularis sepultura. Et suspensus ab ingressu ecclesiae, vel ipsius per appellacionem sequentem non suspenditur. h. d. Dom.

Idem.

IS, cui ecclesiae interdictus ingressus (cum sibi per consequens censetur in ipsa divinum celebratio interdicta) irregularis efficitur, si contra interdictum hujusmodi divinis in ea se ingerat, in suo regni officio sicut prius. Talis quoque si hoc interdictio durante decedat, non debet in ecclesia vel coemeterio ecclesiastico (nisi in poenitentia) sepeliri. Sane sicut excommunicatio, licet officio vel ab ingressu ecclesiae lata suspensio, aut ipsius effectus, per appellacionem sequentem minime suspenduntur.

CAP. XXI.

Religiosum, clericum verberantem, absque Episcopo, si casu quo absolvet clericum. h. d. Dom.

Idem.

Religioso, qui manus violentas in clericum saecularem injicit (ne hoc praesertim habeat materiam evagationis) poterit ab Episcopo caluabulacionis beneficium exhiberi, quo saeculari clerico possessum saltem clerico perculsit.

Verberans novitium religiosum, excommunicacionem incurrit h. d. Dom.

Quamvis o autem is, qui religionem ingreditur, religiosus censeri cum effectu non possit, donec sit in hoc vel expresse professus: si quis tamen violentas manus in eum injiciat, excommunicacionis lata à canone nullum non evadit.

CAP. XXII.

Absolutus propter mortis periculum, vel aliud impediens, ab eo, à quo alias non poterat, si cessante impediens non praesentat, cum commode poterit, et, à quo alias ab eo debet, recedit in eandem sententiam. Idem in absolutis, qui debet aliquo conspellui praesentare, si hoc non faciat. Joan. And.

Idem.

Eos qui à sententia canonis vel hominis (quam illiolum, à quo alias de jure fuerant absolventi, nequeunt propter imminens mortis articulum, aut aliud impedimentum legitimum pro absolucionis beneficio habere recurtum) ab alio absolventur: si cessante postea periculo, vel impedimento hujusmodi se illi, à quo his cessantibus absolvi debebant, quam citò commode poterant, contempserint praesentare, mandatum ipsius super illis, pro quibus excommunicati fuerant, humiliter recepturi & satisfacturi, prout iustitia suadebit: decernimus (ne sic censura illudant ecclesiastica) in eandem sententiam recidere ipso jure. Idem statuimus de his, quibus (cum à sed. Apost. vel à legatis ipsius, absol-

^a Vide 1211. & ibi dicit. in ca. non est. in fi. ex. de prof. ^b In manuscriptis codicibus ita: nisi prius pariterent. &c. ^c Vide Fel. cum deputati. ex. de jud. & leg. leg. per. ff. de ju. omni. jud.

absolutionis beneficium, à quibusvis sententis consequuntur, in iungitur, ut ordinatorum suorum, vel aliorum quorumlibet suscepturi poenitentiam, ab eisdem se conspicui representent, & passim injuriam, seu iis, quibus propter hoc obligati existunt, satisfactionem exhibeant competentem: si hæc quum primùm commodè poterunt, non curaverint adimplere.

CAP. XXIII.

Si percussorem in clericum sine meo mandato, ræmen nomine meo factam, ratam habeam, excommunicatus sum: secus si meo nomine non sit facta. Ioannes Andr.

Idem.

Cum quis absq; tuo mandato manus inicit a in clericum tuo nomine violentas, si hoc ratum habueris, excommunicationem latam à canone incunctanter incurris: cum rati habitio retrahatur, & mandato debeat comparari. Si verò injectio eadem tuo nomine non sit facta, tunc licet pecces ratam habendo eandem, non tamen propter hoc excommunicationis ullius vinculo innodaris. Cum quis eorum habere nequeat, quod ejus nomine non est gestum.

CAP. XXIV.

Tempore interdicti etiam sani ad poenitentiam admittuntur: nisi sint excommunicati, qui non nisi in mortis articulo admittuntur: vel nisi causam dederint interdicti, qui non admittuntur, nisi satisfecerint, vel causam prout possunt. Item illo tempore missæ & alia divina officia sub pena distributionum, sicut prius, in ecclesiis celebrantur: januis clausis: plane sine excommunicatione & interdicti, & sonitu campanarum, & quæ in anno alie cum campanis & januis aperti celebrare possunt, & exclusi excommunicati interdicti admittuntur: ita tamen quod hi propter quorum excessum latum est, non appropinquent altari. In cæteris servandum est interdictum. Et revocata sani privilegia, ultra id quibuscuque concessa, hæc dicit, Ioannes Andr.

Idem.

Alma mater ecclesia plerumque nonnulla rationabili ter ordinat & consulte, quæ suadente subditorum utilitate, postmodum consultis, ac rationabilibus revocat, & in meliusve commutat. Sanè à nostris dudum fuit prædecessoribus constitutum, ut in terris seu locis ecclesiastico suppositis interdicto, nulla (certis casibus & sacramentis exceptis) divina celebrantur officia, vel ministrantur ecclesiastica sacramenta. Quia verò ex distinctione hujusmodi statutorum excessit indevotio populi, pullulant hæreses, & infinita pericula animarum insurgunt, ac ecclesiis sine culpa earum debita obsequia subtrahuntur: cum fratribus nostris deliberatione habita super his diligenter concedimus, quod tempore interdicti ab homine, vel à jure prolato, non tantummodo morientes, sed & etiam viventes, tam sani etiam quam infirmi, ad poenitentiam (quæ propter poenitentiam & facilitatem hominum ad peccandum, sanè necessaria est) licite admittantur dum tamen excommunicati non fuerint, quos admitti præterquam in mortis articulo nolumus ad eandem. Illis etiam propter quorum culpam, dolum vel fraudem lata est sententia interdicti, vel qui ad perpetrandum delictum, cujus occasione ipsum interdictum est latum præbuerunt auxilium, consilium vel favorem: nisi de ipso delicto (si sint tales, quod id facere valeant) prius satisfecerint, vel de satisfaciendo idoneam dederint cautionem, aut si satisfacere nequeunt, vel hu-

a. alit. injecerit. b. ab alio. c. Vid. l. r. c. de cad. sol. ubi dicit Bald. quod sicut medicus servationem tempora alterat medicina, ita legislator leges. Font. d. aliter, ita: sed & arvenses. e. Nam in mortis articulo nulla est casuum reservatio: atque deo omnes sacerdotis quoslibet poenitentes à quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt, ita Concil. Trident. sess. 4. cap. 7. de casuum reservatione.

jusmodi cautionem præstare jutarerint, quod quum poterunt satisfaciant: & ad satisfactionem hujusmodi per eum, vel per eos qui facere ipsam debent & possunt præstandam dabunt consilium, & auxilium, ac juxta posse suum fideliter laborabunt: non est poenitentia beneficium aliquatenus concedendum. Nec tunc etiam quoad istos vel alios, qui circa hoc minimè deliquerunt (ubi civitas vel locus alius, seu universitas interdicti existunt) faciendæ est relatio interdicti, sed est eis solummodò injungenda poenitentia salutaris. Adicimus præterea, quod singulis diebus in ecclesiis & monasteriis missæ celebrentur, & alia dicuntur divina officia sicut prius: submissa tamen voce & januis clausis, excommunicatis ac interdictis exclusis, & campanis etiam non pulsatis. Et tam canonici, quàm clerici ecclesiarum, in quibus distributiones quotidianæ illis, qui horis interdicti canonicis tribuuntur, si ad officia non venerint supra dicta, distributiones easdem amittant: sicut interdicti perderent non extante, si divinis officiis non adessent. In festivitibus verò natalis Domini, Pasche, ac Pentecostes, & assumptionis virginis gloriose, campanæ pulsantur, & januis apertis alta voce divina officia solenniter celebrentur, excommunicatis prorsus exclusis, sed interdictis admittis: quibus ob reverentiam dictarum solennitatum (ut ipsi ad humilitatis gratiam, & reconciliationis affectum a facilius inclinentur) præfatis diebus participationem permittimus divinorum: sic tamen quod illi, propter quorum excessum interdictum hujusmodi est prolatum, altari nullatenus appropinquent. Cæteris, quæ circa observationem interdictorum à nostris sunt prædecessoribus instituta, in suo robore duraturis: non obstantibus quibusvis privilegiis, ecclesiis, monasteriis, ordinibus, religionibus, seu personis ecclesiasticis, secularibus, vel regularibus, exemptis & non exemptis, sub quavis forma vel expressione verborum ab Apostolica sede concessis, quæ contra tenorem præsentis constitutionis nullis volumus suffragari, cum quibuslibet tam secularibus, quàm regularibus sufficere debeat, ut tempore interdicti modo præmissis diebus celebrent supra dictis.

DE VERBORVM SIGNIFICATIONE.

TITVLVS XII.

CAP. I.

Declarat hic Innocentius quod significet verbum privilegii: respicitur vox in propriis filios ecclesie Romanæ: & qui locus dicatur esse desertus, hoc dicit, Ioannes Andr.

Innocentius quartus.

Veniens & infra. Per illa verba privilegii: in speciales & proprios ecclesie Romanæ filios vos recepimus: dictos fratres exemptos non intelligi, & ipsos ex illo in proprios ejusdem ecclesie filios fuisse receptos, quod ab alio quàm à Romano Pontifice, vel legato ab ejus latere b. destinato, interdicti vel excommunicati à quoquam non valeant, declaramus. Illum locum desertum in præmissis intelligimus, qui non habitatus penitus, neque cultus fuerit, vel ultra memoriam hominum, secundum indulgentiam Lucii est sub Saracenorum potestate detentus: censes ecclesias in talibus desertis locis, à fratribus ipsis constitutas, seu etiam construendas, in eo plena libertate gaudere: ut secundam indulgentiam Lucii,

a. ad effectum. b. Per, de Andruv. negat per hunc text. probari, legatos cognoscere posse de causis exemptorum, quia hic est privilegium non jus commune. Non a quoque datur ordinariis, qui exempti non judicant, not. sub de offi. leg. translatione. Font.

H h h 3

nihil ab ipsis legis diocesanae nomine valeat per Episcopos exigi: quae (secundum privilegium Alexandri) non possint interdico, seu excommunicatione suppungi: quas in locis huiusmodi dicti fratres habeant potestatem (petita à sede apostolica licentia) construendi, easque cum suis plebibus per suos clericos idoneos gubernent, qui ratione plebium examinandi Episcopis praesententur: ut ab eis curam recipiant animarum, cum plebes Episcopis sint subiectae. Ceterum dicti fratres decimas de laboribus & novalibus suis, quos propriis manibus aut sumptibus excolant, aut aliis bonis sibi à Deo praestitis, conventibus clericorum ordinis sui (à quibus quarta vel tertia nullatenus exigatur) cum integritate persolvant: salva moderatione concilii generalis.

In aliis eorum possessionibus iure communi, seu quolibet alio ecclesiarum parochialibus, diocesano Episcopo reservato: Per declarationem autem huiusmodi nolumus defensionibus aliis, seu iuribus partium derogari.

CAP. II.

Declarat manifestum & evidens esse synonyma, & eadem significare, quoad casum decreti. de elect. Ioan. And.

Nicolaus tertius a.

Constitutionem felicis recordationis Gregorii Papae praedecessoris nostri editam in concilio Lugdunen. ut si forte inter cetera quae obijciuntur electo, aut postulato, seu aliis promovendo ad aliquam dignitatem, evidentem scientiae, vel alium personae defectum opponi contingat, de illo primitus cognoscatur: & si opponentem inventum fuerit destitui veritate, à causa illius prosecutione totaliter sit exclusus, & aliis puniatur, ac si in obiectorum probatione omnium defecisset: in illo, qui manifestum defectum in visu, auditu, & aliis corporis sensibus, nec non & in memoria, & etiam intellectu opponit electo, locum habere: ac quod ad intentionem constitutionis ipsius, manifestum & evidens, idem supponere declaramus.

Declarat confisuratores & conjuratores, qui iurati erunt & statuerunt de non recipiendo aliquem in canonicum ad mandatum Papae, donec possint resistere. Ioan. And.

Ceterum canonicos cujuscumque ecclesiae, qui statutum fecerunt solemniter, & juramento firmarunt, quod ecclesiam suam & se ipsos contra omnes impetrantes canonicarum ipsius ecclesiae defenderent, usque ad jus vel sententiam, quantum possent, ad iudicium domini Papae, vel specialis mandati ejusdem: & quod communibus expensis, ac eum procuratorio sigillo capituli sigillato eadem defensio fieret: & quod, quandiu aliquis de canonicis ejusdem ecclesiae defensionem huiusmodi, & oppositionem vellent praedicto modo subire, alii canonici non possent nec deberent recipere in canonicum, nec habere pro canonico in capitulo, vel extra capitulum impetransem: conspiratores & conjuratores contra sanctam Romanam ecclesiam, ac libertatem, obedientiam & auctoritatem ipsius decernimus, & eosdem tanquam conspiratores ac conjuratores secundum sanctiones canonicas puniendos.

Statutum de non recipiendo aliquem ad Papa mandatum, multis ex causis est detestabile & illicitum. h. d.

Statutum quoque ipsum (quod capitulo praelibato & singulis ejus personis libertatem, obedientiam eidem ecclesiae Romanae debitam exhibendi saltem usque ad sententiam, & pontificum Romanorum iudicium, seu speciale mandatum, liquido interdicit, promptum futurorum gravaminum & expensarum discrimen ingerens, contra legitimas sanctiones laudabile votum execrantium lites vetat, injustam litem movere compellit, iniquae controversiae, seu liti cedenao, bonam

a In plerisque antiquis codicibus, etiam impressis ita: Nicolaus quartus. b al. corporei, c al. & pontifici & Romani, &c.

fidem seu conscientiam agnoscere prohibet, & ad peccandum conspirationem & conjurationem continere contra libertatem & auctoritatem sanctae Apostolicae manifeste, ac aliis detestabile, profrusque illicitum reputamus.

CAP. III.

Constituto amplissima penes curias delationis habitamine circa divi Francisci regulam contingere possunt: praesertim si fratres minores (quos corrigere vocant) illius regulae professores sint ad omnia evangelii consilia obligati. Et utrum aliquod proprium habere, & pecuniam recipere, legatarij sibi relicta agere valeant: cum multi alii ambiguntur hic laudantur resoluti.

Idem.

Exiit qui seminaris seminare semen suum. De sancto Patris in mundum, veste scilicet humanitatis institutus Dei filius Iesus Christus, verbum evangelium futurum in singulos probos & reprobos, insipientes & ignaros, studiosos & desides, & iuxta prophetam colonus futurus, in terram senem suam doctrinam evangelicam sine delictu dispersit in omnes, qui omnia tracturus ad se, omnes salvare venerat: qui tandem testificatus Deo patri pro salute omnium in redemptionis humanae precium immolavit. Licet autem hoc semen in singulos communicativa Dei charitate dispersum, aliud ceciderit secus viam, super corda scilicet damnatorum suggestionibus pervia: aliud supra petram, tertia scilicet nullo fidei vomere penetrata: aliud inter spinas corda scilicet hominum divinarum sollicitudinibus liberata. Et ideo unum pravis affectibus concultatum, aliud aridum, quia gratis carebat humore, reliquum vero legitur inordinatis sollicitudinibus suffocatum. Aliud tamen mire cor & docile, terra bona, susceptivum est minorum fratrum mitis & docilis in pauperum humilitate per alium Christi confessorum Franciscum radicata religio: qui ex illo vero semine germana gemmen illud, per regulam ipsius in filios, quos sibi Deo per suum ministerium in observatione evangelii generavit. Illi sunt filii, qui docente Iacobov verbum aeternum Dei filium, institum humanae naturae in hoc virginali utero, potens salvare animas, in manifeste ne susceperunt. Hi sunt illius sanctae regulae professores, quae evangelico fundatur eloquio, vix Christi roboratur exemplo, fundatoris militantis ecclesiae, Apostolorum ejus sermonibus actibusque firmata: quae est apud Deum & Patrem mundi & immaculatae gloriae, quae descendens à Patre luminum per eorum exemplariter & verbaliter Apostolorum tradita, & deinde per Spiritum Sanctum beato Francisco, à quo sequentibus inspirata, totius in se quasi unum testimonium Trinitatis. Haec est, cui (attestante verbo Apostolo) nemo de cetero debet esse molestus: quam Christus stigmatibus suae passionis confirmavit, volens institutorem ipsius passionis suae signis notabiliter insigniri. Sed nec sic contra fratres ipsos minores, & regulam hostis antiqui cessavit astutia, quin potius contra eos nitens superfeminare zizaniam, interdum amulatores agitatos invidias, iracundias, & indifferetia insensu contavit: mordentes fratres & eorum regulam, quasi illicitam, inobservabilem, & discriminosam, caninilacerantibus lacerantes, non attendentes hanc sanctam regulam (ut praedicitur) praecipis ac monitis salutariibus institutari, apostolicis observationibus roboratam, per plures Romanos Pontifices & approbatam, &

a In antiquioribus codicibus, etiam impressis ita: Exiit qui seminavit, & infra: & mox sequitur decretali Privilegium, ut prima etiam glossa hic constat olim non fuisse sicutam opponi intelligant, sed decessit initium tantum. b Non tamen per omnia, ut in extra. quorundam. c. althas. Pont. c Honorium III. Innocentium III. Gregorium IX. Pont.

erian per sedem Apostolicam confirmatam, tot divinis testimoniis communitam, quæ credibilia facta sunt nimis in tot sanctis viris, in observantia hujus regulæ agentibus & finientibus dies suos, quorum nonnullos sanctorum Catholice sedes eadem ex eorum vita & miraculis fecit asseribi. Ac novissime, quasi diebus istis, per pix memoriam Gregorium Papam nonum, prædecessorem nostrum approbatam esse, ex evidenti utilitate, quam de ipsa consequitur universalis ecclesia, in generali Lugdunensi concilio declaratur. Nec nos minus attendimus, imò profundius cogitamus, sicut penitare debent subilibi ceteri catholice fidei professores: quia ipse Deus ordinem prædictum & ejus observatores inspiciens, sic eos in vigore & in ipsos tantibus salutaribus subsidio præservavit, quod nec ipsos fluctus tempestuosos alitit, nec animos in ordine ipso degentium contravit: quin potius in vigore regulari conerant & amplientur in inotum observantia mandatorum. Veruntamen, ut ordo prædictus (quibuslibet præcis anfractibus) distincta & pura vigeat claritate, & sicut fratres ejusdem ordinis nuper in generali capitulo congregati providerant, dilectis filiis generali & nonnullis aliis provincialibus ejusdem ordinis ministris, qui in capitulo ipso conveniant, in nostra præsentia confluitis, cum ad plenam observationem regulæ ejusdem in vigore spiritus eorum fervere noscatur intentio: Visum est nobis (ut mordacibus hujusmodi mordendi vias præcluderemus) si qua, quæ in ipsa regula videri poterant dubia declarare: nonnulla per prædecessores nostros etiam declarata pleniori claritate differere: in aliquibus etiam regulam ipsam contingenti puritati eorumdem conscientie provide. Nos autem, qui à teneris annis ad ordinem ipsum affectus nostros & ereximus, in illis succedendo, cum aliquibus ejusdem confessoris sociis, quibus ejus vita & conversatio nota erat, super ipsa regula & sancta ipsius beati Francisci intentione frequenti collatione tractavimus. Et tandem cardinalis, ac postmodum ejusdem ordinis per prædictam sedem gubernator & proceptor, & corrector effecti, conditiones prædicti ordinis ex imminente nobis cura paupavimus in apostolatus officio: tam de pia intentione confessoris prædicti, quam de illis, quæ regulam ipsam & ejus observantiam contingunt: ex prædictis longa etiam experientia informati, nostros ad ordinem præfatum convertimus cogitatos. Et tamen, quæ per eosdem prædecessores approbata & declarata esse noscuntur, quæ etiam ipsam regulam & eam contingunt, maturitate plena discussimus. Nonnulla in præsentia serie statuimus, declaravimus, certius approbavimus, approbata confirmavimus, edidimus, & concessimus, plura etiam ordinando seriosius & clarius, quæ infra scriptis articulis plenius exprimumur. In primis, quia (sicut intelleximus) ab aliquibus hæstatur, an fratres ejusdem ordinis, tam ad consilia, quam ad præcepta evangelii teneantur: tum quia in regula prædicta principio habetur, Regula & vita minorum fratrum hæc est: scilicet Domini nostri Iesu Christi sanctum evangelium observare, vivendo in obedientia, sine proprio, & in castitate: tum ex eo, quod in eadem regula continetur sic: Finito vero anno probationis recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam istam semper & regulam observare: tum etiam, quia in fine ipsius regulæ continentur hæc verba, paupertatem, & humilitatem, ac sanctum evangelium Domini nostri Iesu Christi, quod firmiter promissum observemus.

^a Quos ponit Ant. circa finem tertie part. sue chron. b Idem dicit Joann. 22. in extrava. quorundam. ver. nunc vero. post prim. Font.

Licet felix recordationis Gregorius Papa nonus prædecessor noster hunc articulum & nonnullos alios ejusdem regulæ declaravit: quia tamen ejus declaratio propter aliquorum insurgentium in fratres & regulam inordinatos vel mordaces insultus, & multorum postea emergentium celum considerandos eventus, in aliquibus obscura, in aliquibus somplena, & in multis etiam contentis in ipsa regula insufficientes videntur: Nos obscuritatem ac insufficientiam hujusmodi præfate interpretationis declaratione amovere volentes, & cujuscumque ambiguitatis scrupulum in eisdem de singulorum mentibus plenioris expositionis certitudine amputare.

Dicimus, quod cum in principio regulæ non absolute, sed cum quadam modificatione, seu specificatione ponatur: Regula & vita minorum fratrum hæc est: scilicet Domini nostri Iesu Christi sanctum Evangelium observare, vivendo in obedientia, sine proprio, & in castitate: quæ tria eadem regula multum rectè proficuntur, & nihilominus alia nonnulla subnectit, præcipiendo, prohibendo, consulendo, monendo, hortando, & sub aliis verbis, ad aliquem modorum reducibilibus prædictorum: de intentione regulæ liquere valeat peritius: ut illud, quod in professione, quasi absolute, subnecti videtur, promittentes vitam istam semper & regulam observare, & quod in fine subjungitur, & sanctum Evangelium Domini nostri Iesu Christi, quod firmiter promissum, observemus: totum ad ipsius regulæ modificationem, vel determinationem, seu specificationem principium reducatur: videlicet ad observantiam Evangelii (ut prædicitur) per ipsam regulam in illis tribus modificationem, vel determinationem, seu specificationem. Cum non sit verisimile ipsum factum verbum ab ipso semel cum quadam modificatione, vel determinatione, seu specificatione prolatum, licet quasi succinctorie repetitum, voluisse in sui repetitione data sibi per eum modificatione seu specificatione sine certa causa casere. Et utriusque juris argumenta nos doceant, ea quæ in medio, ad finem atque principium, & ea quæ in fine, ad utrumque vel eorum alterum sæpe referri. Et dato, quod absolute diceretur omnino, promitto sanctum Evangelium observare: non & professor hujusmodi intenderet se ad omnem consiliorum observantiam obligare: quod vix aut nunquam posset ad literam observare: propter quod talis promissio illaqueare profitentis animi videretur. Clare videtur promissionem hujusmodi ad alium intellectum absque intentione promittentis non debere perstringi: nisi ut observantia Evangelii sit, sicut tradita reperitur à Christo, videlicet quod præcepta ut præcepta, & consilia ut consilia à promittentibus observentur. Quem intellectum etiam in eisdem verbis habuisse idem beatus Franciscus in sermone sui processus in regula patenter ostendit: cum aliqua Evangelice consilia indicat, ut consilia, sub verbis monitionis, exhortationis & consilii, nonnulla vero sub prohibitione ac verbo præcepti: per quod patet, quod non fuit loquens intentio, quod fratres ex professione hujusmodi regulæ ad omnia consilia, sicut ad præcepta Evangelica tenerentur: sed solum ad illa consilia, quæ in eadem regula præceptorie vel inhibitorie, seu sub verbis æquipollentibus sunt expressa. Unde nos ad fratrum ejusdem ordinis conscientias plenarie serenandas declaramus, quod ex professione ejusdem regulæ, fratres ipsi ad ea tantum Evangelica observanda consilia sunt adstricti, quæ in ipsa regula præceptorie vel inhibitorie, seu sub verbis æquipollentibus

^a Quæ vide in gloss. rubr. infra eod. de reg. jur. tit. prox. Font. b alit. cum professor, &c. c Ecce ex verbis colligitur intentio. Font.

exprimuntur. Ad nonnulla vero alia per evangelium data consilia eò magis, secundum exigentiam sui status, tenentur, plus quam ceteri Christiani, quò per statum perfectionis, quem per professionem hujusmodi assumpserunt, se obtulerunt Domino holocaustum medullatum, per contemptum omnium mundanorum. Ad omnia autem, quæ in ipsa regula continentur, tam præcepta quam consilia, quam cetera ex voto professionis hujusmodi, non aliter tenentur, quam eo modo, quo in regula ipsa traduntur: ut scilicet teneantur ad eorum a observantiam, quæ in eadem regula ipsis sub verbis obligatoris indicuntur. Ceterorum vero observantiam, quæ sub verbis monitoris, exhortatoris, informativis, & instructoris, seu quibuscunque aliis continentur: eatenus magis concedet de bono & æquo eos profectui, quo imitatores tanti patris effecti Christi semitas elegerunt. Porro cum ipsa regula expresse contineat, quòd fratres nihil sibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem: siquæ declaratum per eundem prædecessorem nostrum Gregorium nomen, & nonnullos alios, hoc servare debere, tam in speciali, quam etiam in communi: quam sic arctam abdicatorem venenosus obtestationibus aliquorum insensata damnaverit assuetudine fratrum eorundem perfectionis claritas in talium imperitis sermonibus lace- retur: dicimus quòd abdicatio proprietatis hujusmodi omnium rerum non tam in speciali, quam etiam in communi propter Deum mentoria est & sancta: quam & Christus viam perfectionis ostendens, verbo & docuit & exemplo firmavit: quamque primi fundatores militantis ecclesie, prout ab ipso fonte hauserant, volentes perfecte vivere, per doctrinæ ac vitæ exempla in eos derivarunt. Nec his quisquam putet obistere, quòd interdum dicitur Christum loculos habuisse: nam sic Iesus Christus, cujus perfecta sunt opera, in suis ætibus viam perfectionis exercuit, quòd interdum infirmorum imperfectioribus condescendens, & viam perfectionis extolleret, & imperfectorum inhiemas semitas non damnaret: sic infirmorum personam Christus suscepit in loculis: sic & in nonnullis aliis infirma humanæ carnis assumens (prout evangelica testatur historia) non tantum carne, sed & mente condescendit infirmis. Sic enim humanam naturam assumpsit, quòd in suis operibus perfectus existens, in nostris factus humilis, in propriis permansit excelsus. Sic & summæ charitatis dignatione ad ætus quosdam nostræ imperfectiõni conformes inducitur, quòd à summæ perfectionis resistentia non curvatur. Egit namque Christus & docuit opera perfectionis. Egit etiam infirma, sicut interdum & in fuga patet & loculis: sed utrumque perfecte perfectus existens, ut perfectis & imperfectis se viam salutis ostenderet, qui utroque salvare venerat: qui tandem mori voluit pro utroque. Nec quicquam ex his infurgat erroneè, quòd taliter propter Deum proprietatem omnium abdicantes, tanquam homicida sui vel tentatores Dei vivendi discrimini se committant: sic enim seipos committunt divinæ providentiæ in vivendo, ut viam non contemnant provisionis humanæ: quin vel de iis, quæ offeruntur liberaliter, vel de iis, quæ mendicantur humiliter, vel de iis, quæ conquiruntur per laboricium sustententur, qui triplex vivendi modus in regula providetur expresse. Profectio si (juxta promissum salvatoris) nunquam deficiet fides ecclesie, per consequens nec opera misericordie subtrahentur: ex quo Christi pauperibus omnia ratio diffidentia cu-

juslibet videtur esse sublata. Et quidem ubi quòd non est aliquatenus presumendum) hæc cuncta desiderant, sicut nec ceteris, sic nec ipsis fratribus, jure polli, in certis necessitatibus articulo, ad providendum sustentationi natura, via omnibus extrema necessitate concessa, præcluditur: cum ab omni lege extrema necessitas sit exempta: nec talem abdicatorem proprietatis omnimodæ, renunciationem usus rerum quam videatur inducere: nam cum in rebus temporibus sit considerare præcipuum, proprietatem, possessionem, usum fructum, jus utendi, & simplicem sibi usum, & ultimo tanquam necessario egat, licet prius carere possit vita mortalium: nulla prioris potest esse profectio, quæ tam ad vitam sustentationem, quam ad officiorum sui status executionem (excepto quòd de pecunia infra subjungitur) moderatus usus, sed secundum eorum regulam & veritatem omnimodam, concessus est fratribus: quibus rebus fratres licentiam possent durante concedendis licentia, & paratè, quæ in præfenti serie continetur. Nec his obviate significatur, quòd civilis providentia in humanis rebus bene ne constituit: videlicet non posse usum vel usufructum à dominio perpetuo & separari: quòd ne dominium dominis (semper absente usu) redderetur inutile, temporalem utilitatem tantum in confutatio prospiciens ista decrevit. Recensio namque dominii talium rerum cum concessione usus facta pauperibus non est infructus ipsa domino, cum in meritoria ad usum, & professione pauperum opportuna, quæ tantum censetur utilior, quanto commutat temporalis propterternis. Profectio non fuit confessionis Christi regulari infirmitatis intentio: quoniam contrarium in ipsa scriptis, contrarium vivendo servavit, cum & ipse temporalibus ad necessitatem usus fuerit, & in præfatis locis in regula usum talem licet fratribus concessit. Dicit namque in regula, quòd clerici facti, & officium ex quo habere poterunt breviter, & humiliter insinuans, quòd fratres sui habuerunt etiam breviarii & librorum, qui sunt ad divinas officium opportuni. In alio quoque capitulo dicitur, quòd monachi & custodes pro necessitatibus infirmorum, & alios fratribus induendis, per amicos spiritali sollicitudinem gerant, secundum loca & tempora & singulas personas, sicut eorum necessitati videtur expedire. Aliter etiam exhortans fratres, per congruum laboris exercitium ad otium evitandum, dicit, quòd de mercede laboris, pro se & suis fratribus corporis necessitate recipiant. In alio quoque capitulo continetur, quòd fratres vadant pro elemosynis confidenter. Habetur & etiam in eadem regula, quòd in prædicatione, quam fratres faciunt, sint examinata & casta eorum eloquia ad utilitatem & edificationem populi: annuatiando eis vitam & virtutem prænam & gloriam. Sed constans est, quòd hæc præcepta continent scientiam: scientiam requirit studium: exercitiu vero studii convenienter haberi non potest, sine usu librorum &

a Verba obligatoria sunt: teneantur, habeant, & alia declarata in Clem. exviii. §. ut autem hac. §. posterea cum. Font. b Extravagant. quia quorundam. declarat hæreticum asserere, quòd Christus nec in speciali, nec in communi proprium habuerit. Font.

a De consec. dist. i. sic & inf. eod. dist. §. i. factum & quod non est, cum gl. de reg. jur. Font. b Vid. l. unum, §. de offi. l. antiquas. Cod. Font. c Vid. l. c. §. de reform. l. d. Libri sunt ad scientiam necessariam, unde dicitur, conf. §. ut in expedit habere multos libros. Ea

Ex quibus omnibus satis claret ex regula, ad victum, vestitum, divinum cultum & sapientiale studium, necessarium rerum usum fratribus esse concessum. Fateri itaque sancti intelligentibus ex prædictis regulam quoad abdicatorem hujusmodi, non solum observabilem, possibilem & licitam, sed meritoriam & perfectam: & eo magis meritoriam, quod per ipsam professores ipsius magis à temporalibus propter Deum (sicut prædicatur) elongantur. Ad hæc cum fratres ipsi nihil sibi in speciali acquirere, vel eorum ordini possint etiam in communi, & cum aliquid propter Deum ipsi offerunt, conceditur, vel donatur, ea (si secus non expritur) offerentis, concedentis, vel donantis, verisimiliter credatur intentio, ut rem hujusmodi oblatam, concessam, vel donatam perfecte concedat, donec auferat, à se abdicet, ac in alios transferre cupiat propter Deum, nec sit persona, in quam loco Dei congruentius hujusmodi rei dominium transferat, quam sedes præfata vel persona Rom. Pontif. Christi vicarii, qui pater est omnium, & fratrum minorum nihilominus specialis. Ne taliam rerum sub incerto videatur esse dominium, cum patri filius suo modo, servus domino, & monachus monasterio res sibi oblatas, concessas vel donatas acquirant, omnium utensilium & librorum, ac eorum mobilium presentium futurorum, quæ & quorum usum fructum scilicet ordinibus vel fratribus ipsis licet habere, proprietatem & dominium a (quod & fere Innoc. Papa IV. prædixit, nosse fecisse dimoscitur) in nos & Romanam ecclesiam planè & liberè pertinere hæc præfati constitutione in perpetuum valitura sancimus. Præterea loca empta de elemosynis diversis, & oblata seu concessa fratribus, sub quacunque forma verborum (licet fratres sibi cavere debeant, quod hujusmodi verbis statui suo incompetentibus non utantur) à diversis seu pro indiviso possidentibus, seu certas partes in ipsis locis habentibus, in quibus ipsi possidentes pro indiviso, seu certas partes habentes nihil sibi in oblatione seu concessione hujusmodi reservaverint: similiter & in jus & dominium ac proprietatem nostram & ecclesie prædictæ eadem auctoritate suscipimus. Loca verò seu domos pro habitatione fratrum à singulari persona vel collegio vel ipsis fratribus ex integro concessa seu etiam offerenda (si talia de voluntate conferentis fratres inhabitare contigerit) perseverante tantum voluntate concedentis inhabitent. Ac illa liberè præter ecclesiam & oratoria ad ecclesiam destinata, & cæmeterium, quæ tam ad presentiam, quam ad futura, in jus ad proprietatem nostram & prædictæ Romanæ ecclesie simili modo & auctoritate recipimus, mutata concedentis voluntate, ac ipsis fratribus præfata dimittant: in quorum locorum dominio seu proprietate nihil nobis vel præfate Romanæ ecclesie retinemus omnino: nisi ea specialiter de nostro seu ipsius Romanæ ecclesie recipiantur assensu, & si in eisdem locis reservaverint dominium sibi in concedendo concedens, præter inhabitatorem fratrum speciale b dominium in jus ecclesie prædictæ non transeat: sed potius piè liberè maneat concedenti. Insuper nec utensilia, nec alia præter eorum usum ad necessitatem & officiorum sui status executionem (non enim omnium rerum usum habere debent ut dictum est) ad ullam superfluitatem, divitias, seu copiam, quæ de roget paupertati, vel ad thesaurizationem, vel eo animo, ut ea distrahant, sive vendant, recipiant, nec sub colore providentia in futurum, nec alia occasione: quiniò in omnibus appareat in eis, quoad dominium omnimoda abdicatio, & in usu necessitas. Hoc autem secun-

dum exigentiam personarum & locorum, ministri & custodes simul & separatim in suis administrationibus & custodiis cum discretione disponant: cum de talibus interdum personarum qualitas, temporum varietas, locorum conditio, & nonnullæ aliæ circumstantiæ plus minusve, ac aliter provideri requireant: ista tamen sic faciant quod semper in eis & eorum actibus paupertas sancta reluceat, prout ipsis ex eorum regula invenitur indidta. Cæterum cum in eadem regula sit super præcepti distributione prohibitum, ne fratres recipiant per se vel per alios denarios vel pecuniam ullo modo: idque fratres in perpetuum servare cupiant, & velut injunctum necesse habeant adimplere: ne ipsorum puritas in hujusmodi observatione præcepti maculetur in aliquo, & ne fratrum conscientia aliquibus aculeus stimuletur. Articulum istum propter detrahentium morsus profundius, quam nostri prædecessores fecerint assumentes, ac ipsum clarioribus determinationibus prosequentes, dicimus in primis, quod fratres ipsi à mutuis contrahendis ablineant, cum eis mutuum contrahere (ipsorum statu considerato) non liceat a: possint tamen ipsi pro satisfactione faciendâ, pro eorum necessitatibus, quæ pro tempore occurrerint (cessantibus elemosynis, de quibus satis fieri commode tunc non possent) citra cujuslibet obligationis vinculum dicere, quod per elemosynas & alios amicos fratrum ad solutionem hujusmodi faciendam intendant fideliter laborare. Quo casu procuratur à fratribus, quod ille, qui dabit elemosynam, per se vel per alium, non nominandum ab ipsis, fieri poterit, sed ab eo potius juxta suum beneplacitum assumentem, hujusmodi satisfactionem faciat in totam vel in partem, prout sibi dominus inspirabit. Si tamen ipse hoc nollet facere, vel non posset, vel quia recessus ejus imminet, aut quia quibus hoc velit committere, notitiam non habet fidelium personarum, seu quacunque alia occasione vel causa: declaramus & dicimus, quod in nullo regulæ puritas infringitur, aut quomodo liber ipsius observantia maculatur, si fratres ipsi alicujus vel aliquorum sibi curent dare notitiam, vel aliquos seu aliquem nominare, aut etiam presentare: cui vel quibus si elemosynam facienti placuit, committi possit executio prædictorum, ac ipsius habeatur assensus super subrogationibus infra scriptis. Ita tamen, quod penes ipsam tantem dominio, proprietate, ac possessione ipsius pecunie cum libera potestate revocandi sibi pecuniam ipsam semper usque ad conversionem ipsius in rem deputatam, plenè, liberè, ac integrè remanentibus, in ipsa pecunia nihil omnino fratres juris habeant, nec administrationem, seu dispensationem, nec contra personam nominatam, vel non nominatam ab eis, quæcunque conditionis existat, in judicio, vel extra, actionem, persecutionem, aut aliquod aliud jus inveniunt, qualitercunque persona prædicta in commissione hujusmodi se habeat: liceat tamen fratribus suas necessitates insinuare, ac specifice: vel exponere personæ prædictæ, ac eam rogare, quod solvat b. Possint etiam personam eandem exhortari ac inducere, quod fideliter in re commissa se habeat, & anima sua laici in commissa sibi executione provideat. Ita tamen, quod ab omni ejusdem pecunie administratione, seu dispensatione, & contra prædictam personam actione seu persecutione (ut prædictum est) fratres ablineant omnimodò. Si verò personam hujusmodi nominatam, vel non nominatam à fratribus (quod minus per se possit exequi, quod prædicatur) contigerit per absentiam, infirmitatem, volunta-

a Quia tibi de meo fit sumi, quod pronomen fratri minorè non continet: Et hanc provisionem circa pecuniam approbat Clemens. exviii. ubi vide a 4. porro usque ad 4. provide. Font. b Quod de hereditatis talis persona: vide infra eod. 4. in eo casu Font.

a De hoc dominio vide extrav. Joann. 22. incip. ad condonandam. et. de verb. signific. & extravag. quarundam, eod. tit. b al. tale.

tem, seu locorum distantiam, ad quæ ipse nollet accedere, in quibus esset solutio seu satisfactio facienda, vel per occasionem aliam impediri: liceat fratribus cum conscientie puritate quandam aliam personam subrogandam ad præmissa in nominando & aliis (si ad primam dantem non possint vel nolint habere recursum) cum ista personâ facere, sicut supra proximè declaravimus et licere cum prima: duarum enim personarum ministerium per viam subrogationis (ut dictum est) communius & generalius videtur posse in prædictorum executione sufficere, cum prædicta satisfactio præsumatur posse celeriter expediri. Si tamen (ut interdum dictum est) propter locorum distantiam, in quibus esset satisfactio facienda, & conditiones seu circumstantias alias, casus emergeret, in quo videretur plurius personarum subrogandarum ministerium opportunum: liceat ipsis fratribus in hoc casu juxta negotii qualitatem (servato modo prædicto) plures personas assumere, nominare, seu presentare ad istud ministerium exequendum. Et quia oportet & expedit fratrum necessitatibus, non solum illis, pro quibus jam esset solutio seu satisfactio facienda (ut superius proximè dictum est) sed etiam imminentiibus, sive tales necessitates ingruentes imminant, quæ brevi tempore expediri valeant sive tales, licet pauca comparativè, quarum provisio ex sui conditione necessariò tractum a temporis habet: ut in libris scribendis, ecclesiis seu ædificiis ad usum habitationis ipsorum construendis, libris & panis in locis remotis emendis, & aliis similibus, si quæ occurrerint, cum moderamine prædicto salubriter provideri. Sic in istis necessitatibus clarè distinguimus, sic in eis frates posse tute & salva conscientia procedere declaramus: videlicet ut ingruenti vel imminenti necessitate, quæ brevi tempore, vel quæ interdum ex aliquibus circumstantiis non sic brevi (ut supra in proximo casu dictum est) valeat expediri: tam quoad dantem elemosinam, quam quoad nominatum vel substitutum in omnibus & per omnia (sicut in articulo solutionis pro necessitatibus præteritis faciendæ supra proximè declaravimus) procedatur. In ea verò necessitate quantumcunque præsentialiter ingruenti, quæ tamen ex qualitate sui (ut prædicatur) tractum temporis habet innexum *b*, quia in eo casu verisimile est, quòd tum ratione distantiarum locorum, quæ expeditio necessitatis ipsius ex sui conditione requireret: tum etiam circumstantiarum ipsius necessitatis ratione pensata frequenter casus acciderent, in quibus ad expeditionem necessitatis hujusmodi oporteret, quòd per diversas manus & personas transfretur pecunia necessitati hujusmodi deputata: quarum omnium personarum impossibile quasi esset dominum principalem pro ipsa necessitate pecuniam deputantem, seu etiam substitutum ab eo, & tertium etiam ab ipso substituto (si casus talis accideret) postea subrogatum habere notitiam: declaramus, & dicimus, quòd in hoc articulo, præter dictos duos modos in necessitatibus præteritis & ingruentibus, quæ possint brevi tempore vel interdum non brevi (ut supra exprimitur) expediri (ut prædiximus) observandos, ad observandam ipsius regulæ ac professorum ejus omnimodam puritatem. Quòd si præsto sit elemosina hujusmodi largitor, vel ejus nuncius, qui possit hoc facere & velit: expresse illi prædicatur a fratribus, quòd sibi placeat ut (dominio talis pecunie cum libera potestate revocandi sibi pecuniam ipsam penes ipsum semper usque ad conversionem ipsius in rem deputatam liberè remanente, ut in aliis duobus casibus superius dictum est) per quorumcumque manus pecunia (seu elemosina) ipsa tractetur, sive personas ab eo vel à fratribus nominatas, totum suo contentu, voluntate ac au-

a al. traflu. *b* al. annexum.

toritate procedat: quo assensum suum præbente prædictis, securè frates re emptâ vel acquisita de illa pecunia, per quemcumque (juxta modum annotatum superius) uti possint. Ad majorem autem prædictorum omnium claritatem hac in perpetuum valitatis provisionis serie declaramus, quòd frates (præmissa modò prædicatur, circa pecuniam in supportandis eorum præteritis & ingruentibus necessitatibus observatis) non intelligantur, nec dici possint per se vel per interpositam personam pecuniam recipere, contra regulam et professionis sui ordinis puritatem: cum manifestè pateat ex præmissis, ipsos frates non solum à receptione proprietate, dominio, sive usu ipsius pecunie: verum etiam à contradictione qualibet ipsius, & ab ea pecunia penitus alienos. In eo vero casu quando (anonymè ipsa pecunia in licitum rei habendæ vel utendæ committitur sit conversâ) concedentem pecuniam non contingerit: si concedens in concedendo dixerit vel expresserit, quòd persona deputata pecuniam ipsam in necessitatis usum fratrum expenderet, quicquid de ipso concedente vivendo vel moriendo contingeret, sine consensu hujusmodi hæc edem reliquerit, sive non: possit frater ad personam deputatam (non obstante concedenti morte, vel hæc edis contradictione) pro ipsa pecunia expendenda recurrere: sicut poterat ad ipsam dominum concedentem. Quia vero puritatem ipsius ordinis in certissima cordis affectione zelamus, cum in prædictis casibus ad determinatam necessitatem (ut prædicatur) quam pecuniam concedi contingerit, concedens pecuniam rogari possit à fratribus, quòd si quid de pecunia ipsa (habita necessitate determinata) supererit, consentiat ipse concedens, quòd residuum prædictæ pecunie inter alias pro aliis ipsorum fratrum prædictis necessitatibus convertatur, quo non consentiente prædictis, ipsam residuum (si quòd fuerit) retineatur eadem. Caveat tamen frater, quòd sollicitè cogitet, ut non plus faciat concedi consentiant, quam verisimiliter autumari possit, sem necessarium, pro qua pecunia ipsa concessatur, valituram.

Et quia *b* prædictorum seriose expositione à danti vel recipiente de facili possit errari: ut clarum videtur dantium puritati ordinis, simplicitati aliorum fratribus saluti animarum hinc inde securus consultatur intellectum illum, qui satis in hoc casu dante intelligere percipitur, præsentis ac in æternum valitatis provisionis serie elucidamus, volentes illum ad communitatis notitiam: videlicet quòd semper quando pecunia fratribus ipsius mittitur vel offeritur (nisi ex parte mittentem vel offerentem aliud exprimat) prædictis modis pro suis oblata intelligatur & non.

Non enim verisimile est, aliquem decemque sine sine expressione modum illum præterire, per eorum & donans merito, vel illi *c*, quorum necessitatibus intendit per donum hujusmodi providere & vel effectum non, vel sine conscientia puritate fraudentur. Ad hæc quia fratribus ipsis interdum in ultimis voluntariis sub diversis modis nonnulli legantur, nec expressè, quid de his agendum sit, in regula vel prædictis professorum nostrorum declarationibus continetur: ne in ipsi debentur contingat in posterum, providendo legantibus & fratrum conscientias præcavendo declaramus, ordinamus, & dicimus, quòd si testator modum, secundum quem fratribus (eorum conditione inspecta) recipere non liceret, exprimat in legando: ut si legaret fratribus vineam vel agrum ad excoicendum, donum ad locandum, vel similia verba in similibus proferret, aut modos similes in relinquendo servaret: a tali legato & ejus receptione per omnem modum frates abstinere.

a Observatum modo & forma, ita tenentur, sup. ca. 10. *b* al. al. *c* al. & illi. *d* al. provisionem.

Si vero modum licitum fratribus in legando testator expresserit: ut si diceret, Lego pecuniam pro fratribus necessitatibus expendendam, vel domum, agrum, vineam & similia: ad hoc, quod per certam personam vel personas idoneas distrahantur, & pecunia de rebus ipsis accepta in aedificia vel alia fratribus necessaria convertatur: aut in legando similibus modis vel verbis utatur. in hoc casu illud in omnibus & per omnia (consideratis eorum necessitatibus & moderaminibus supradictis) quantum ad fratres, servari decernimus, quod per nos est superius in concessis pecuniariis elemosynis declaratum. Ad quae legata solvenda tam haeredes testatorum, quam executores so liberales exhibeant. ^a Et etiam praetati & seculares, quibus de jure vel consuetudine provisio ista competeret (cum expedit) se ex officio suo promptos exhibeant, ad pias voluntates deficientium adimplendas.

Nam & nos etiam per modos licitos, & fratrum regula congruos intendimus providere, quod haeredum cupiditas legitimis istibus feriat: ne pia defunctorum deservatur intentio, ac ipsi fratres pauperes opportunis auxiliis non fraudentur. Si vero fratribus ipsis generaliter aliquid absque modo expressione legitur, in hoc legato sic indeterminata relicto in omnibus & per omnia intelligi ac servari volumus, & in perpetuum presenti constitutione iubemus, quod supra in pecunia seu elemosyna fratribus indeterminata oblata vel missa volumus ac expressimus observari: videlicet ut sub modo licito fratribus intelligatur esse relicta: ita quod nec legans merito, nec fratres ipsi effectum relicti fraudentur.

Quia vero libros & alia mobilia, quibus tam ordo quam fratres utuntur, quorum dominium (cum non sint domini aliorum) ad praefatam ecclesiam specialiter spectare dignoscitur, interdum contingit seu expedit vendi vel etiam commutari: fratrum utilitatibus & eorum conscientiam providere volentes, eadem auctoritate concedimus, ut commutatio talium rerum, & ad eas res, quarum usum fratribus licet habere, de generalium & provincialium ministrorum in suis administrationibus conjunctim vel divisim auctoritate procedat: quibus etiam de dispositione usus talium rerum concedimus ordinare. Si vero res hujusmodi estimato precio vendi contingat: cum fratribus ipsis per se vel per alium recipere pecuniam (regula prohibente) non liceat: ordinamus & volumus, quod talis pecunia seu pretium recipiatur & expendatur in rem licitam, cujus usum fratribus licet habere, per procuratorem a praefata sede, vel a cardinali, gubernationem per ipsam sedem emergenti ejusdem ordinis, deputandum, juxta modum in superioribus necessitatibus praeteritis & inguentibus ordinatum. De vilibus autem mobilibus, vel parum valentibus, licet ex praesenti nostra concessione fratribus (pianis seu devotionis intuitu, vel pro alia honesta & rationabili causa) obenta super hoc prius superiorum suorum licentia, juxta quod inter fratres in generali, vel in provincialibus capitulis, tam de ipsis rebus vilibus seu parum valentibus & earum valore, quam praefata licentia, scilicet a quibus & qualiter sit habenda, extiterit ordinatum: intra & extra ordinem aliis elargiri. Licet autem contineatur in regula, quod fratres habeant unam tunicam cum caputio, & aliam sine caputio, & videri possit illa fuisse infirmis intentio, quod necessitate cessante pluribus non utantur: declaramus, quod possint fratres de licentia ministrorum & custodum conjunctim & divisim in administrationibus sibi commissis, cum eis videbitur

(pensatis necessitatibus & aliis circumstantiis, quae secundum Deum & regulam attendenda videntur) uti pluribus, nec per hoc videatur a regula deviare: cum etiam in ipsa dicatur expressae, quod ministri & custodes de infirmorum necessitatibus, & fratribus indueendis sollicitam curam gerant, secundum loca & tempora & frigidas regiones. Et quantum praedicta regula contineat, quod de fratribus induendis & necessitatibus infirmorum ministri tantum & custodes sollicitam curam gerant: & dictio illa tantum, adeo ministros & custodes in hac cura perstringere videatur, quod ab ea ceteros prima facie excludat: quia tamen sollicitudine considerare nos convenit, & tempus regulae instituta, quo fratres isti ad comparationem praesentem numero pauci erant, & forsitan ministri & custodes videbantur tunc ad ista procuranda posse sufficere: ac nihilominus multiplicationes fratrum, & moderni temporis qualitatem: nec sit verisimile beatum Franciscum institutorem regulae vel ipsis ministris & custodibus impossibilitatis jugum voluisse praefigere, vel ex ipsius impossibilitatis consequentia fratres ipsos suis necessitatibus velle carere: concedimus, quod ipsi ministri & custodes possint per alios hujusmodi cura sollicitudinem exercere. Debeat etiam & alii fratres curam hujusmodi, quae praefatis ministris & custodibus praecipue incumbit ex hac regula, cum sibi ab illis commissis fuerit, gerere diligenter. Continetur quoque in regula, quod fratres, quibus gratiam dedit Dominus laborandi, laborent fideliter & devotè, ita quod (excluso ocio animae inimico) sanctae orationis & devotionis spiritum non extinguant. Quia vero ex verbo isto fratres ipsos de ocio vitae, & de regulae transgressione improbe notare interdum haecenus aliqui sunt conati: nos morsus hujusmodi nefarios reprimentes, declaramus, quod consideratis verbis praedictis, & forma seu modo loquendi, sub quibus fratres ad hujusmodi exercitium inducuntur, non videatur ea fuisse instituentis intentio, quod vacantes studio vel divinis officiis & ministeriis exequendis manuali labori seu operationi subiceret, vel ad hoc illos arceret. Cum exemplo Christi multorum sanctorum patrum labor iste spiritalis tanto illi praeponderet, quanto quae sunt animae, corporalibus praeferruntur. Ad alios vero, qui se in praedictis spiritalibus operibus non exercent, nisi tales aliorum fratrum licitis servitiis occupentur (ne ociose vivant) verba praedicta declaramus extendi. Nisi & tales tam excellentis & notabilis contemplationis, & orationis existent, quod merito propter hoc non essent a tanto bono pro hujusmodi exercitio subrahendis: fratres enim quicumque studio vel divinis ministeriis non vacantes, sed aliorum fratrum studio vel aliis divinis officiis & ministeriis vacantium servitiis inhaerentes tantum, pro servitiis eisdem cum ipsis, quibus serviunt, sustentari mereantur, quod astruitur illa aequa lege, qua strenuus pugnator ille David iudae decrevit, videlicet, quod descendendum ad praedium, & remanentium ad sarcinas, portio aquaretur. Verum quia expressae continetur in regula: quod fratres non praedicent in Episcopatu alicujus Episcopi, cum ab eo illis fuerit contradictum: nos in hoc & deferentes regulae, & nihilominus auctoritatem apostolicae plenitudinis conservantes, dicimus, quod praedictum verbum ad litteram sicut regula ipsa protulit, observetur: nisi per sed. Apostol. circa hoc pro utilitate populi Christiani sit concessum, vel ordinatum aliud, vel in posterum concedatur, seu etiam ordi-

^a Nota, quod iudex secularis interponit se circa legata pia. Font. b Vide Clem. exco. 4. praeterea. & extrava. quarundam. 4. in primis. Font.

^a Nota quod consuetudo ex ratione super veniens ampliat. b hoc est, non concionantur ad plebem, non psallunt, non conlegunt. Font. c. 1. Lib. Reg. c. 30. d. Vide oratione Conc. Trid. sess. 5. de reform. c. 2. & sess. 24. de reform. c. 2.

netur a. Er quia in eodem capitulo regula immedia-
te subjungitur, quod nullus fratrum populo penitus
audeat predicare, nisi à ministro generali fuerit exami-
natus, & etiam approbatus: ac ab eo predicationis of-
ficium sibi sit concessum. Nos & statum præteritum
ipsius ordinis in paucitate sui, & modernum in amplia-
to fratrum numero, ac utilitate animarum (ut conde-
cer) advertentis: concedimus, nedum generalem exami-
nare & approbare fratres predicatos in populis,
ac illis concedere licentiam predicandi, quatenus per-
sona idoneitate & predicationis officium licentia
ipsa respiciet, prout in regula continetur: verum etiam
provinciales ministri hoc possint in capitulis provin-
cialibus cum definitibus, quod etiam hodie ob-
servari dicitur & in fratrum privilegiis contineri: quam
quidem licentiam præfati ministri revocare & suspen-
dere valeant & arctare: sicut & quando id eis videbitur
expedire. Sed quoniam in deficiis nostris hoc geritur,
ut ad Deiglioriam salus proficiat animarum: ac di-
cto ordini, per quem fugiter ad armorem divinum affe-
ctio Christiane religionis accenditur, meritum & nu-
merus augetur, concedimus & præfati statuto firma-
mus, licere non solum generali, sed etiam provinci-
alibus ministris personas fugientes à seculo in fratres reci-
pere: quæ ministrorum provincialium licentia per
ipsum generalem (sicut expedire viderit) possit arctari.
Vicarij vero provincialium ministrorum ex officio vic-
arie licentiam hanc sibi noveant interdiciam, nisi per
ministros eosdem (quibus hoc posse committere vicari-
is & aliis licere decernimus) hoc ipsis vicariis specia-
liter committatur. Caveant tamen ipsi provinciales,
quod hoc non indifere, non passim, sed sic conside-
rate committant, ut illos, quibus hoc committi con-
gerit, fidelibus consiliis fulciant, quæ omnia difere-
te procedant. Nec indifere omnes admittantur ad
ordinem, sed illitandum, qui suffragantibus eis litera-
tura, idoneitate, vel aliis circumstantiis possint utiles
esse ordini: sibi que per vitæ meritum, ac aliis proficere
per exemplum. Insuper dubitantibus fratribus prædicti
ordinis, in pro eo, quod in regula dicitur, ut decedente
generali ministro, à provincialibus ministris & custo-
dibus in capitulo pentecostes fiat electio successoria,
omnium custodum multitudinem oporteat ad gene-
rale capitulum convenire: aut (ut omnia cum majori
tranquillitate tractentur) sufficere possit, ut aliqui de
singulis provinciis, qui vocem habeant aliorum, inter-
sint. Taliter respondemus, ut saltem singularum provin-
ciarum custodes unum ex se constituent, quem cum
suo provinciali ministro pro seipsis ad capitulum diri-
gent: nec eos aut vires suas committentes eidem. Quod
etiam contulerint per se ipsos: statum hujusmodi du-
ximus approbandum. Quod idem prædecessor noster
Gregorius nonus in casu hujusmodi dicitur respondisse.
Denique b quia continetur in regula supra dicta, quod
fratres non ingrediantur monasteria concessa fuerit licen-
tia specialis: quanquam hoc de monasteriis pauperum
monialium inclusam fratres attentius intelligendum
esse crediderint: cum eorum sedes præfata curam ha-
beat specialem, & intellectus hujusmodi per constitu-
tionem quandam tempore regula datæ, vivente adhuc
B. Francisco, per provinciales ministros fuisse credatur
in generali capitulo declaratus: iidem fratres certifica-
ri nihilominus postulaverunt, an hoc de omnibus ge-
neraliter, cum regula nullum excipiat, an de illis solum

monasteriis monialium prædictarum debeat intelligi.
Nos utique generaliter id esse prohibendum de quo
libet monialium respondimus: & non
monasterij volumus claustrum, domos, & officina
teriores intelligi: pro eo, quod ad alia loca ubi
nes seculares conveniunt, possunt fratres illius
predicationis vel elemosinarum petere accedere: quod
id à superioribus suis pro sua fuerit mansuetudine vel
benignitate concessum exceptis, seu pro prædictarum
monasteriis indulsarum, ad quæ nulli datur accedendi
eultas sine sedis ejusdem licentia speciali: quod
ipsum idem prædecessor noster Gregorius IX. in eo
dicitur respondisse. Ceterum sanctæ memorie con-
for Christi Franciscus mandasse dicitur circa aliam
vitæ suæ (cujus mandatum ipse dicitur testamentum)
quod verba ipsius regulæ non glossentur, & (sicut
utatur eidem) quod sic, vel sic intelligi debent, ac
dicatur: adiciens quod fratres nullo modo fuerint
quas ab Apostolica sede petent: & alia quædam
terens, quæ non possent sine multa difficultate ferri,
propter quod fratres hesitantes, an tenerentur ad ob-
servantiam testamenti prædicti, dubitationem huius-
modi per eundem prædecessorem nostrum Gregorium IX.
petierunt de ipsorum conscientijs amoveri: qui (sicut
asseritur) attendens periculum animarum, & difficul-
tates, quas propter hoc possent incursare, abiecit
de ipsorum conscientijs amovendo, cum fratres ipsi
ipsum mandatum observantiam non tenent, quod sine
sensu fratrum, & maxime ministrorum, quos universi
tangebatur, obligare nequivit, nec successorum quo-
modolibet obligavit: cum non habet imperium per
in partem. Nos autem circa præsentem articulum non
duximus innovandum a. Ad hoc à nonnullis præ-
decessoribus nostris Romanis Pontificibus circa de-
clarationem ipsius regulæ & ipsam regulam contra
diversas lites intellectuum emanasse. Sed nec
hoc mordacium prædictorum contra regulam ipsam
fratres quævis inultus: nec per ipsas literas hanc
statum providere b in multis, in quibus de novo
literæ necessario providendum esse multorum postu-
sum contingentium experientia indicavit. Nos
ne literarum hujusmodi adversitas in prædicatione
veritas vel intellectus adversitas in prædicatione
servatione fratrum animos perturbaret: & ap-
clararius & certius eorum statum & observantiam
regula consilium in omnibus, & singularibus
lis, quos constitutio ipsa continet, quatenus vel
eorum aliqui contineantur in aliis locis
supradictis: hanc nostram constitutionem, declaratio-
nem, seu ordinationem tantum à sumis ipsis peten-
sibus, ac inviolabiliter decernimus perpetuis temporibus
observandam. Cum igitur ex prædicta & aliis personis
cum multa maturitate discussis, regula ipsa sana, sin-
cta, perfecta, & observabilis, nec ulli potentia
ni evidenter appareat: illa & omnia supra scripta, per
nos statuta, ordinata, concessa, disposita, decreta, de-
clarata etiam & suppleta, de apostolicæ potestatis
nitidine approbamus, confirmamus, & o quibus
istere perpetuæ firmitatis. In virtute obedientie
strictè præcipientes, quod hæc constitutio licet
stræ constitutiones, vel decretales Episcoporum, legarum
fratres ipsos & regulam in legendo, exponendo, exponendo,
glossando possent diu vitæ suæ inquietas
diversas & adversas sententias producentes suis
inventioibus depravare: & opinionum diversitas
distorio intellectus multorum pios animos posse

a Nota bene, quod Papapotesi constituitur expresse contra con-
stitutionem a' cuius facti: etiam si contra & consuetudo sua sit per
alios Pontifices approbata. Font. b Vide concilium Tridentinum, sess. 25.
et de regularibus & monialibus capit. 1. & extrava. De Papa
V. incip. & si mendicantium.

a Vid. hunc & c. quia sub colore, aut si qua res, C. in
sacrof. eccl. & Bal. l. non dicitur de leg. 1. b al. prædictum.

involvere, & a religionis ingressu multorum corda subtrahere: talium detractum vitanda perversitas cogit nos viam ipsam ad predicta praecludere, & certum procedendi modum hanc constitutionem legentibus praefinire. Itaque sub poena excommunicationis & privationis officii ac beneficii districte praecipimus, ut praesens constitutio, cum ipsam legi contigerit, sicut prolata est, sic fideliter exponatur ad litteram: concordantia, contrarietates, seu diversae vel aduersae opiniones a lectoribus, seu expositoribus nullatenus inducantur. Super ipsa constitutione glossae non fiant (nisi forsitan, per quas verbum vel verbi sensus, seu constructio, vel ipsa constructio quasi grammaticaliter ad litteram vel intelligibiliter exponatur.) Nec intellectus ipsius per legentem depravetur in aliquo, seu distorqueatur ad aliud, quam littera ipsa sonat. Et ne secundum praedicta contra detractores huiusmodi oporteat ulterius laborare, uniuersis ac singulis cuiuscunque praesentia, conditionis, aut status districte praecipimus, ne contra praedictam regulam & statum statum praedictorum, seu contra praemissa per nos statuta, ordinata, concessa, disposita, decreta, declarata, suppleta, approbata, & etiam confirmata, dogmatizent, scribant, determinent, praedicent, seu prae loquantur publice vel occulte. Sed si quid penes aliquem in his ambiguitatis emeriserit, ad culmen praedictae sedis Apostolicae deducatur, ut ex auctoritate Apostolica sua in hoc manifestetur intentio: cui soli concessum est in his statuta condere, & edita declarare. Glossantes vero in scriptis constitutionem ipsam aliter, quam eo modo, quem diximus: Doctores vero insuper & lectores, dum docent in publico, ex certa scientia & deliberate intellectum constitutionis huiusmodi deprauantes, facientes quoque commentum, scripturas, seu libellos, ac ex certa scientia & deliberate determinantes in scholis, seu praedicantes contra praedicta, vel aliqua seu aliquod praedictorum (non obstantibus aliquibus privilegiis, vel indulgentiis, aut litteris Apostolicis, quibuscunque dignitatibus, personis, ordinibus, aut locis religiosis vel secularibus generaliter vel singulariter sub quacunque forma vel expressione verborum concessis, quae volumus aliquibus in praemissis quomodolibet suffragari) excommunicationis sententiae, quam nunc in ipsos proferimus, se noverint subiacere: a qua per neminem nisi per Romanum Pontificem possint absolvi. Insuper tam istos, contra quos per nos excommunicationis est prolata sententia, quam alios (si qui fuerint) contra praemissa vel eorum aliquid venientes, ad sedis memoratae volumus deduci notitiam: ut quos prouisus modus equitatis non arceat vetitis, compescat rigor Apostolicae ultionis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae declarationis, ordinationis, concessionis, & dispositionis, suppletionis, approbationis, confirmationis, & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se noverit incurlurum. Datum Siriani XVIIII. Calendis Septembris, Pontificatus nostri anno secundo.

CAP. IV.

Exemptis cellis aliorum monasterii, quid appellatio cellae significet, hic ostendit, Ioan. And.

Bonifacius VIII.

Privilegium monasterio tuo concessum, ut monachi siue fratres in cellis ad monasterium ipsum spectantibus habitantes, ab alio, quam a Papa, vel eius legato excommunicari, aut suspendi vel ipse cellae interdictio supponi non possint: non fratres in prioratibus,

a In isto ver. nota, quod Papa potest sibi rebelantes excommunicari, & ultra aditus aliter punire, Pont.

ecclesias, seu capellis eiusdem monasterii commorantes, aut ipsos prioratus, ecclesias vel capellas ab ordinatio- rum iurisdictione in aliquo, sed residentes tantum in cellis, & cellas ipsas (hoc est loca secreta & solitaria, quae ab hominum separata convictu sunt, ad contemplandum & Deo vacandum specialiter deputata) defendat.

CAP. V.

Privilegiato aliquo, ut possit conferre beneficia clericorum suorum, quid appellatio clericorum suorum designet, ostendit, Ioan. And.

Idem.

Sicut nobis significare curasti, tibi gratiosè concessimus, ut beneficia clericorum tuorum cedentium vel decedentium possis conferre: quodque iidem clerici praebendarum suarum fructus percipiant, ac si in suis ecclesiis personaliter residerent. Verum quia dubitas, qui clericorum tuorum appellatione debeant contineri: Breui respondemus oraculo, quod illos in his & similibus casibus tuos volumus intelligi clericos, qui per te non quaesitis propterea, vel receptis, sine fraude & fictione qualibet verè tui clerici familiares existunt, & in tuis expensis continuè domestici commensales. Etiam a si quos ex illis aliquando pro tuis gerendis negotiis abesse contingat.

DE REGULIS IURIS.

Bonifacius VIII. &

Regula I.

Beneficium ecclesiasticum non potest licite sine institutione canonica obtineri.

Idem.

Regula II.

Possessor male fidei ullo tempore non praescribit.

Idem.

Reg. III.

Sine possessione praescriptio non procedit.

Idem.

Reg. IV.

Peccatum e non dimittitur, nisi restituatur ablatum.

Idem.

Reg. V.

Peccati venia non datur nisi correcto.

Idem.

Reg. VI.

Nemo potest ad impossibile obligari.

Idem.

Reg. VII.

Privilegium personale personam sequitur, & extinguitur cum persona.

Idem.

Reg. VIII.

Semel malus, semper praesumitur esse malus.

Idem.

Reg. IX.

Ratum a quis habere non potest, quod ipsius nomine non est gestum.

Idem.

Reg. X.

Rati habitationem retrahit, & mandato non est dubium comparari.

Idem.

Reg. XI.

Cum sunt partium iura obscura, reo savendum est potius, quam auctori.

Idem.

Reg. XII.

In iudiciis non est acceptio personarum habenda.

Idem.

Reg. XIII.

Ignorantia facti, non juris, excusat.

Idem.

Reg. XIV.

Cum quis in jus succedit alterius, iustam ignorantiam causam censetur habere.

Idem.

Reg. XV.

Odia restringi, & favores convenit ampliari.

a Aliis, ita: etiamsi ex illis aliquos aliquando, &c. b a- liis, ita: idem. c Ex B. Augusti epist. 3. 4. ad Macedonum regem. Ivo in decreto part. 1. c. 4. & part. 1. c. 21. d Vide Ruan, consil. 27. l. 4. & consil. 129. eod. lib.

Idem. Regula XVI.
Decet concessum à principe beneficium esse mansu-
rum.

Idem. Reg. XVII.
Indultum à jure beneficium, non est alicui auferen-
dum.

Idem. Reg. XVIII.
Non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio
non subsistit.

Idem. Reg. XIX.
Non est sine culpa, qui rei, quæ ad eum non pertinet,
se immisceat.

Idem. Reg. XX.
Nullus pluribus uti defensionibus prohibetur.

Idem. Reg. XXI.
Quod semel placuit, amplius displicere non potest.

Idem. Reg. XXII.
Non debet aliquis alterius odio prægavari.

Idem. Reg. XXIII.
Sine culpa, nisi subsit causa, non est aliquis punien-
dus.

Idem. Reg. XXIV.
Quod quis mandato facit iudicis, dolo facere non vi-
detur: cum habeat parere necesse.

Idem. Reg. XXV.
Mora sua cui libet est nociva.

Idem. Reg. XXVI.
Ea, quæ sunt à iudice, si ad eum non spectant officium,
vitiis non subsistunt.

Idem. Reg. XXVII.
Scienti & consentienti non fit injuria, neque dolus.

Idem. Reg. XXVIII.
Quæ à jure communi exorbitant, nequaquam ad con-
sequentiam sunt trahenda.

Idem. Reg. XXIX.
Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari.

Idem. Reg. XXX.
In obscuris minimum est sequendum.

Idem. Reg. XXXI.
Eum, qui certus est, certiorari ulterius non oportet.

Idem. Reg. XXXII.
Non licet actori, quod reo licitum non existit.

Idem. Reg. XXXIII.
Mutare consilium quis non potest, in alterius detri-
mentum.

Idem. Reg. XXXIV.
Generi per speciem derogatur.

Idem. Reg. XXXV.
Plus semper in se continet, quod est minus.

Idem. Reg. XXXVI.
Pro possessore habetur, qui dolo desit possidere.

Idem. Reg. XXXVII.
Vile non debet per inutile vitari.

Idem. Reg. XXXVIII.
Ex eo non debet quis fructum consequi, quod nihil ex-
stitit impugnare.

Idem. Reg. XXXIX.
Cum quid prohibetur, prohibentur omnia, quæ se-
quantur ex illo.

Idem. Reg. XL.
Pluralis locutio duorum numero est contenta.

Idem. Reg. XLI.
Imputari non debet ei, per quem non stat, si non faciat,
quod per eum fuerat faciendum.

Idem. Reg. XLII.
Accessorium naturam sequi congruit principalis.

Idem. Reg. XLIII.
Qui tacet, consentire videtur.

Idem. Reg. XLIV.
Is, qui tacet, non fatetur: sed nec utique negare vide-
etur.

Idem. Regula XII.
Insuperius in obscuris, quod est veniosius, vel quod
plerumque fieri consuevit.

Idem. Reg. XIII.
Is, qui in jus succedit alterius, eo jure, quo ille, ut de-
bebit.

Idem. Reg. XIV.
Præsumitur ignorantia, ubi scientia non probatur.

Idem. Reg. XV.
Locupletari non debet aliquis, cum alterius iniuria est
jactura.

Idem. Reg. XVI.
In poenis benignior est interpretatio facienda.

Idem. Reg. XVII.
Actus legitimi conditionem non recipiunt neque
diem.

Idem. Reg. XVIII.
Semel Deo dictatum, non est ad usus humano alienus
transferendum.

Idem. a. Reg. XIX.
Non præstat impedimentum, quod de jure non præstat
effectum.

Idem. Reg. XX.
Cui licet quod est plus, licet utique quod est minus.

Idem. Reg. XXI.
Qui prior est tempore, potior est jure.

Idem. Reg. XXII.
Qui sentit onus, sentire debet commodum, hoc
contra.

Idem. Reg. XXIII.
In re communi potior est conditio prohibentis.

Idem. b. Reg. XXIV.
Contra eum, qui legem dicere potuit aperiens, inter-
pretatio facienda.

Idem. c. Reg. XXV.
Non est obligatorium, contra bonos mores præstatum
juramentum.

Idem. Reg. XXVI.
Dolo facit, qui petit, quod restituere oportet: error
non excusat.

Idem. Reg. XXVII.
Non est in mora, qui potest exceptione legitimam
tueri.

Idem. Reg. XXVIII.
Quod ob gratiam alicujus conceitur, non est in
dispendium retorquendum.

Idem. Reg. XXIX.
Nullus ex concilio, dummodo fraudulenter non
rit, obligatur.

Idem. Reg. XXX.
Exceptionem objiciens, non videtur de intentione
adversarii confiteri.

Idem. Reg. XXXI.
Quæ contra jus sunt, debent utique pro arbitrio ha-
beri.

Idem. Reg. XXXII.
In d. pari delicto vel causa, potior est conditio possi-
dentis.

Idem. Reg. XXXIII.
Cum non fiat per eum ad quem pertinet, quo minus
conditio impleatur, haberi debet perinde, ac si impleta
fuisset.

Idem. Reg. XXXIV.
Quod alicui suo non licet nomine, nec alieno verbo

^a Ter hanc regulam dicitur Phil. Ioan. And. non esse
satis per matrimonium ob consanguinitatem restitutum & soluta
regula in iuris quibus tacita voluntas sufficit de leg. 1. glo. in prin.
Aug. Feb. 8. posteriori. quibus rudi in form. b. vide e. in
dilectum de consuet. c. vide B. Thom. 2. 2. p. 8. art. 7. d. d.
commodo possessorem, vide Dector in l. gutta. C. de rei vend.

Idem. Regula LXXVIII.
Potest quis per alium, quod potest facere per se-
ipsum.
Idem. Reg. LXXIX.
In a malis promissis fidem non expedit observari.
Idem. Reg. LXX.
In alternativis electiois b est electio, & sufficit alte-
rum adimpleri.
Idem. Reg. LXXI.
Qui ad agendum admittitur, est ad excipiendum mul-
to magis admittendus.
Idem. Reg. LXXII.
Qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per se-
ipsum.
Idem. Reg. LXXIII.
Factum legitime retractari non debet, licet casus post-
ea eveniat, a quo non potuit inchoari.
Idem. Reg. LXXIV.
Quod alicui gratiose conceditur, trahi non debet aliis
in exemplum.
Idem. Reg. LXXV.
Frustra sibi fidem quis postulat ab eo servari, cum a-
dem a se praestitam servare recusat.
Idem. Reg. LXXVI.
Delictum e personae, non debet in detrimentum ec-
clesiae redundare.
Idem. Reg. LXXVII.
Rationi congruit, ut succedat in onere, qui substitui-
tur in honore.

a Vid. B. Th. 2. 2. q. 29. art. 7. & Turresema. in c. si aliquid. 22.
q. 4. b In omnibus antiq. cod. legitur, debitorum. c Vide gloss.
in c. de dilat. gloss. in c. placuit. 26. q. 3. Innoc. in c. cum dilectus. de ord.
cognitionum. Ant. de Butro in c. 1. de dolo & contum. & Dozor. in l.
jubemus. C. de sacrosacul.

Idem. Reg. LXXVIII.
In argumentum trahi nequeunt, quae propter necessi-
tatem aliquando sunt concessa.
Idem. Reg. LXXXIX.
Nemo potest plus juris transferre in alium, quam sibi
competere dignoscatur.
Idem. Reg. LXXX.
In toto partem non est dubium contineri.
Idem. Reg. LXXXI.
In generali concessione non veniunt ea, quae quis non
esset verisimiliter in specie concessurus.
Idem. Reg. LXXXII.
Qui contra jura mercatur, bonam fidem praesumitur
non habere.
Idem. Reg. LXXXIII.
Bona fides non patitur, ut semel exactum iterum ex-
igatur.
Idem. Reg. LXXXIV.
Cum quid una via prohibetur alicui, ad id alia non
debet admitti.
Idem. Reg. LXXXV.
Contractus e ex conventionis legem accipere digno-
scuntur.
Idem. Reg. LXXXVI.
Damnum, quod quis sua culpa sentit, sibi debet, non a-
liis b imputare.
Idem. Reg. LXXXVII.
Infamibus portae non pateant dignitatum.
Idem. Reg. LXXXVIII.
Certum est, quod is committit in legem, qui legis ver-
ba complectens, contra legis nititur voluntatem.
Data Romae apud sanctum Petrum, V. nonas Martii,
Pontificatus nostri anno quarto.

a Nota quod conventio partium legem inducit, quia in con-
tractibus servanda est. Philip. b al. dicit.

FINIS.

